

Saako lasta rakastaa?

Lastensuojelulaitoksen ohjaajien ajatuksia sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin kiintymisestä

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäen kampus, Sosionomi AMK

Syksy, 2018

Sara Piikkilä

Sosionomi AMK
Visamäen Kampus

Tekijä	Sara Piikkilä	Vuosi 2018
Työn nimi	Saako lasta rakastaa? Lastensuojelulaitoksen ohjaajien ajatuksia sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin kiintymisestä.	
Työn ohjaaja	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö tarkoituksena oli selvittää, mitä ajatuksia ja näkemyksiä lastensuojelulaitoksen ohjaajilla on sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin kiintymisestä. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Pirkanmaalaisen lastensuojeluyrityksen ja heidän yksiköidensä kanssa. Opinnäytetyön teoriapohja koostui pääosin kiintymyssuhdeteoriaan ja työntekijöiden tarvittaviin ominaisuuksiin liittyvästä kirjallisuudesta.

Työn tekemiseen tarvittiin ymmärrystä lastensuojelun asiakkuudesta, tuntemusta lastensuojelulaista ja lastensuojelun laitoshuollon käytänteistä. Tämän lisäksi työssä vaadittiin käsitystä kiintymyssuhdeteoriasta ja sen vaikutuksista lasten ja nuorten kehitykseen. Tutkimustehtävänä oli selvittää, millaisia ajatuksia ja näkemyksiä lastensuojelulaitoksen ohjaajilla on lapsiin ja nuoriin kiintymisestä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruussa menetelmänä käytettiin avointa lomakekyselyä. Kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysilla.

Tutkimuksen tulokset kertoivat kiintymyksen ja rakkauden olevan lähinnä positiivisena koettuja ja nuorta hyödyttäviä elementtejä laitoshuollossa. Suhteen muodostaminen sekä nuoren että tämän vanhempien kanssa koettiin olevan ensisijaisen tärkeää sijoituksen tavoitteiden ja nuoren hyvän kasvun ja kehityksen saavuttamiseksi. Suhdetta rakennetaan luottamuksellisen, aidon ja avoimen vuorovaikutussuhteen avulla. Turvalliseen aikuisen kiintymisen nähtiin olevan eduksi nuoren psyykkiselle kehitykselle. Tulokset kertoivat, että erityistä huomiota kiintymisen tapahtuessa tulee kiinnittää työntekijän ammatillisuuden säilymiseen ja omista rajoista huolehtimiseen.

Avainsanat lastensuojelu, sijaishuolto, kiintymyssuhde, kiintymyssuhdeteoria, omaohjaaja

Sivut 40 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Bachelor of Social Services
Visamäki

Author	Sara Piikkilä	Year 2018
Subject	Can you love a child? Thoughts of child welfare facility counselors about attaching to the children and young in foster care	
Supervisor	Päivi Veikkola	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to find out what kind of thoughts and perceptions child welfare institution workers have about becoming attached to the children and young people in foster care. The thesis was conducted in collaboration with the different units of a company that provides child welfare services in Pirkanmaa. The theoretical background consisted mostly of literature regarding attachment theory and the required qualities of workers in child welfare facilities.

In order to conduct the thesis, knowledge of child welfare clientship, the Child Welfare Act and the practises of child welfare facilities was needed. Understanding of the attachment theory and its effects on the development of children and young people was also required. The thesis was a qualitative study, which was conducted as an unstructured questionnaire. The acquired material was analysed with content analysis.

The conclusion of the study was that attachment and love were mainly seen as positive elements and beneficial to the mental development of children and youth in foster care. Building a relationship with both the children and their parents was considered an important factor in reaching the goals of foster placement. The relationship is built through trusting and genuine communication. According to the results, it is important that the workers maintain professional boundaries when becoming attached to the children.

Keywords child welfare, foster care, attachment, attachment theory, personal key worker

Pages 40 pages including appendices 2 pages.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LASTENSUOJELU ON OSA LASTEN SUOJELUA.....	2
2.1	Lastensuojelu pätkinänkuoressa	2
2.2	Koti kodin ulkopuolella.....	4
3	KIINTYMYSSUHDETEORIA	6
3.1	Varhainen kiintymyssuhde	6
3.2	Kiintymyssuhdemallit ja niiden vaikutukset.....	8
3.2.1	Turvallinen	8
3.2.2	Turvallinen-välttelevä	8
3.2.3	Turvallinen-ristiriitainen	9
3.2.4	Organisoitumaton.....	10
4	AMMATILLINEN KASVATTAJA.....	10
4.1	Lastensuojelulaitoksen työntekijän ammatillinen osaaminen	10
4.2	Tunteet ja tunneosaaminen työssä.....	12
4.3	Omaohjaajuus	14
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	16
5.1	Tutkimuksen tavoitteet	17
5.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä	17
5.2.1	Aineiston hankinta.....	17
5.2.2	Aineiston analyysi	18
5.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	19
6	KYSELYN TULOKSET.....	20
6.1	Suhde ohjaajan ja nuoren välillä	20
6.2	Kiintymisen laitoshuollossa	21
6.3	Saako lasta rakastaa?	22
6.4	Kiintymyksen haitat ja hyödyt.....	23
6.5	Ammatillisuus ja persoonallisuus.....	25
6.6	Omaohjaajuus	26
6.7	Vanhempien vaikutukset.....	27
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7.1	Lapsiin ja nuoriin kiintymisen	28
7.2	Kiintymisen haasteet ja hyödyt.....	30
7.3	Vanhemmat – lähentäjiä tai loitontajia	32
8	JATKOTUTKIMUSAIHEET	33
9	POHDINTA.....	34

10 LÄHTEET	35
------------------	----

Liitteet

Liite 1	Opinnäytetyön kyselylomake
Liite 2	Henkilökohtainen tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Kuullessani työharjoittelussani lastensuojelun rautaisen ammattilaisen pohtivan kysymystä ”saako lasta rakastaa?”, opinnäytetyöni aihe valkeni minulle välittömästi. Harjoittelun jatkuessa oma kiintymykseni nuoriin ja työntekijöiden kanssa käydyt keskustelut aiheesta kirkastivat opinnäytetyöni tavoitteita yhä enemmän. Opinnäytetyöni aiheena ovat lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ajatukset laitoksessa asuviin lapsin ja nuoriin kiintymisestä. Lastensuojeluyksiköiden ohjaajien mielipiteet ja näkemykset kertovat mielestäni paljon siitä, mikä lastensuojelulaitosten nykytilanne suhteiden rakentamisessa nuoriin on. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä lapsiin kiintymisestä ei puhuta juurikaan, vaan julkinen keskustelu liittyy enemmänkin lastensuojelutyön negatiivisiin puoliin. Kiintymyssuhteet ja niiden vaurioiden mahdollisimman varhainen korjaaminen kuitenkin vaikuttaa suuresti siihen, millaiseksi lapsen elämä muovautuu (Rusanen 2011, 295.) Tämän pohjalta halusinkin tuoda erilaista näkökulmaa lastensuojelutyöhön ja tutkia omasta mielestäni sen tärkeintä aspektia; lapsista ja nuorista välittämistä sijaishuollossa. Jokainen lapsi ja nuori tarvitsee ja ennen kaikkea ansaitsee kehitystään tukevaa välittämistä. Turvallisen kiintymyssuhteen tai sen puuttumisen vaikutukset lapsen kehitykseen ovat tutkitusti mittavat (katso esim. Jalasvuo 2014, 17-23., Rusanen 2011, 270-311), joten osa lastensuojelulaitoksissa tehtävää työtä on tukea lapsen kehitystä myös tällä elämän osa-alueella.

Työelämäyhteyteni on Pirkanmaalainen lastensuojelupalveluita tarjoava yritys. Heillä on useita lastensuojelun yksiköitä, jotka tarjoavat lastenkoti-toimintaa, erityisyksikkötoimintaa, asumisharjoittelua ja jälkihuoltoa. Toteutin kyselyn neljään yksikköön, joista kaikki ovat 10-17 vuotiaille suunnattuja sijaishuollon yksiköitä. Kyselyyn vastasi yhteensä 18 ohjaajaa. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka tutkimusosuus on toteutettu avoimella kyselylomakkeella ja analysoitu sisällönanalyysillä. Tutkimuskysymysten asettelussa ja teoriapohjassa puhun sekä lapsista että nuorista. Tuloksia tarkastellessa on hyvä huomioida, että tutkimukseen osallistuneet ohjaajat työskentelevät nykyisessä työssään 10-17 vuotiaiden kanssa.

Opinnäytetyöni teoreettisena lähtökohtana olen käyttänyt kiintymyssuhteeteoriaa, jonka John Bowlby (1973) on luonut kuvaamaan varhaisten ihmissuhteiden vaikutuksia lasten kehitykseen. Tämän lisäksi lastensuojelun perusasiat ja ammatillisen kasvattajan ominaisuudet ovat olleet mukana teoriapohjan muodostumisessa. Työn tavoite on tutkia, mitä ajatuksia ja näkemyksiä lastensuojelulaitosten ohjaajilla on yksiköihin sijoitettuihin nuoriin kiintymisestä. Mielenkiinnon kohteena on se, miten työntekijät kokevat kiintymyksen muodostumisen ja sen vaikutukset lapsiin ja nuoriin sekä työntekijöihin. Mielenkiinnon kohteena ovat myös haasteet lapsiin ja nuoriin kiintymisessä ja vanhempien vaikutukset suhteen rakentumiseen.

Tutkimuksen tulokset antavat työelämälle ajankohtaista tietoa kiintymyksen roolista lastensuojelutyössä. Tutkimuskysymykset ovat: Mitä ohjaajat ajattelevat lapsiin ja nuoriin kiintymisestä työympäristössä? Mitä hyötyjä ja haasteita ohjaajat näkevät ohjaajan ja sijoitetun lapsen tai nuoren välisessä kiintymisessä? Miten lapsen tai nuoren vanhemmat vaikuttavat suhteen syntymiseen laitoshuollossa, ja miten heidät tulee ottaa huomioon?

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni ovat lastensuojelu, lastensuojelulaitos, ohjaaja, omaohjaaja, sijoitettu nuori ja kiintymyssuhdeteoria. Näiden lisäksi käsittelen työssäni vanhemmuutta ja ammatillista kasvattajuutta.

2 LASTENSUOJELU ON OSA LASTEN SUOJELUA

Tässä luvussa avaan lastensuojelun kivijalkaa, eli sitä, mille Suomen lastensuojelutyö pohjataan. Kerron lastensuojelun perustehtävistä ja sopimuksesta, joihin ne perustuvat. Lastensuojelun perusteiden ymmärtäminen on tärkeää, jotta lukija ymmärtää lastensuojelutyön tarkoituksen lasten kehityksen ja kasvun kannalta. Puhun tässä luvussa kaikista lastensuojelun asiakkaista lapsina, sillä lastensuojelulaissa lapsena pidetään kaikkia alle 18-vuotiaita (Minilex, n.d.).

2.1 Lastensuojelu päihinäkuoressa

Lastensuojelu on lain määrittämää toimintaa, jonka perimmäinen tarkoitus on turvata kaikkien lasten oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvu ympäristöön ja erityiseen suojeluun (Hakalehto: Hakalehto & Toivonen 2016, 23.) Nämä edut pyritään turvaamaan kolmella tavalla: edistämällä lasten hyvinvointia, kehittämällä palveluita kasvatuksen tueksi sekä toteuttamalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Taskinen 2010, 20.) Lastensuojelun perustehtävät ja lastensuojelulaki pohjautuvat Suomen perustuslakiin, Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2016.) Käytännössä näihin tavoitteisiin tähdätään vaikuttamalla lasten ja nuorten kasvuoloihin niin, että ne edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Myös palveluiden kehittäminen siten, että kasvatusta voidaan tukea ennaltaehkäisevästi, on osa lastensuojelua. Perhettä ja lasta tuetaan avoimuuden keinoin ja tarvittaessa aina huostaanottoon asti, myös silloin, kun lapsi tai perhe eivät apua haluaisi. Teoksessa *Lastensuojelun ytimissä* tutkimusprofessori Marjatta Bardy (2013, 71) toteaa osuvasti, että lastensuojelulakiin on kiteytetty yhteiskuntapolitiikan koko paletti. Tällä Bardy viittaa siihen, että lastensuojelun työnkuvaan kuuluu niin yhteiskunnan yleisten olojen hoitaminen ongelmien ehkäisemiseksi, kuin ongelmien korjaaminen perheitä ja yksilöitä hoitamalla (Bardy 2013, 71.)

Lastensuojelun keskeisin periaate on lapsen edun toteutuminen. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (1. osa, 3. artikla.) on säädetty, että sopimusmaissa "Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu". Mahkonen mainitsee (2003, 143), että lapsen etu on mainittu noin viidessäkymmenessä yksittäissäännöksessä Suomen laissa. (Mahkonen 2003, 143). On siis selvää, että lapsen etua tulee ehdottomasti vaalia lastensuojelutyössä. Mutta mitä lapsen etu sitten käytännössä tarkoittaa? On olemassa lasten yleinen etu ja lapsen yksilöllinen etu, eli se, mikä on juuri tälle lapselle parasta. Jokaisen lastensuojelulakia soveltavan toimielimen tulisi osata arvioida ja tarkastella niiden kokonaisuutta, sillä kumpikaan ei yksinään riitä. On verrattava myös lapsen etua aikuisen etuun, eli mietittävä, kenen etua päätökset oikeastaan ajavat. (Mahkonen 2003, 144.)

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 18. artiklan 1. kohdassa on määrätty, että ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä on tämän vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Vanhempien tai huoltajien toiminnan tulisi olla lapsen edun määräämää, mutta valitettavasti näin ei aina ole. Tästä syystä yleissopimuksen 18 artiklan 2. kohdassa taas määrätäänkin, että lapsen oikeuksien takaamiseksi sekä edustamiseksi kaikki sopimusvaltiot ovat vastuullisia antamaan vanhemmille tai muille huoltajille asianmukaista apua tässä kasvatustehtävän hoitamisessa. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 18. artikla 1-2. kohta.) Suomessa tätä tehtävää hoitavat kunnalliset peruspalvelut, joita ovat esimerkiksi päiväkodit, koulut ja neuvolat. Nämä peruspalvelut hoitavat osan lastensuojelun ennaltaehkäisevästä työstä.

Ennaltaehkäisevillä palveluilla pyritään vaikuttamaan lapsen kasvuolosuhteisiin siten, että tarvetta lastensuojelun asiakkuudelle ei pääsisi syntyämään ongelmien kasaantuessa tai kasvaessa liian haastaviksi. Tästä syystä nykyään pyritäänkin yhä enemmän painottamaan ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkeyttä. Lastensuojelun toinen puoli on korjaava työ, joka astuu kuvioihin silloin, kun ennaltaehkäisevät palvelut eivät ole olleet riittäviä. Korjaavaa työtä tekee peruspalveluihin kuuluvan kunnallisen sosiaalitoimen alle lukeutuva lastensuojelutyö.

Kaikkia koskevasta ennaltaehkäisevästä työstä huolimatta lastensuojelu on ikään kuin turvaverkko, kuten Hakalehto sitä kuvailee teoksessa *Lapsen oikeudet lastensuojelussa* (Hakalehto & Toivonen 2016, 23.) Tätä turvaverkkoa tarvitaan, kun lapsi ei muiden keinojen avulla saa osakseen riittävästä tai tarpeenmukaista huolenpitoa. Näin ollen se ei kohdistu kaikkiin lapsiperheisiin, vaan erityistä tukea tarvitseviin lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Taskisen (2010, 20) mukaan lastensuojelun tarve yhteiskunnassa kertoo siitä, ettei yhteiskunta ole tarjonnut vanhemmille ja perheelle riittävästi tukea. Taloudelliset vaikeudet, ja työttömyys näkyvät monen lastensuojelun palveluita käyttävän perheen arjessa.

Lastensuojelutyön polku etenee ideaalisessa tilanteessa lastensuojeluilmoituksesta lastensuojelutarpeen selvityksen kautta joko avohuollon tukitoimiin tai niiden tarpeettomuuden toteamiseen. Tavoitteena on aina, että avohuollon tukitoimet riittäisivät ja lapsi saisi asua kotona. Jos avohuollon tukitoimet ovat riittämättömät tai perhe ei ota apua vastaan, voidaan lapsi sijoittaa. Sijoitus voidaan tehdä avohuollon tukitoimena tai kiireellisesti, jolloin ei vielä puhuta huostaanotosta. Jos lapsi huostaanotetaan, se tarkoittaa että sosiaalihuollosta vastaava toimielin järjestää hänelle hänen yksilöllisiä tarpeitaan vastaavan sijaishuoltopaikan. Saastamoinen (2010, 23) jakaa huostaanoton perusteet kahteen ryhmään teoksessaan *Lapsen asema sijaishuollossa -käsikirja arjen toimintaan*. Jakautuvat sen mukaan, ovatko huostaanoton perusteena lapsen kasvuoloissa olevat puutteet vai lapsen oma käyttäytyminen. Jos huostaanoton perusteena ovat puutteet kasvuolosuhteissa, tulee niiden uhata vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Syyt voivat johtua lapsen kotioloista tai muista lapsen kasvuolosuhteista, ja ne voivat ilmetä monilla eri tavoilla. Jos huostaanoton perusteena taas on se, että lapsi vaarantaa itse vakavasti kehitystään tai terveyttään, voi se ilmetä esimerkiksi päihteidenkäyttönä, muun kuin vähäisen rikoksen tekemisenä tai muuna lapsen itsensä vaarantavana käytöksenä. (Saastamoinen 2010, 22-23.)

Saastamoinen (2010, 143) kertoo, että huostaanoton jälkeen sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on päätösvalta lapsen hoidosta, kasvatuksesta, olinpaikasta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, sekä näiden asioiden toteuttamiseksi vaaditusta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Huostaanotosta huolimatta vanhempien tai huoltajien vanhemmuus ei muutu, ja yksi sijaishuollon tehtävistä on ylläpitää, tukea ja korjata lapsen suhdetta läheisiinsä parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen vanhempien lisäksi ehdottomasti tärkeintä on muistaa lapsen kuuntelu häntä koskevissa asioissa. Suomen perustuslain 2. luvun 6. pykälässä lausutaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (Suomen perustuslaki, 2. luku 6§). Tästä huolen pitää lastensuojelulaki, jonka ensimmäisen luvun viidennessä pykälässä määrätään perustuslain mukaisesti lapsen oikeudesta ilmaista mielipiteensä ja toivomuksensa koskien lastensuojelun toimenpiteitä (LSL, 2. luku 5§).

”Lapsen oikeus on aikuisen velvollisuus.”

–J.P.Grant, UNICEFin entinen pääsihteeri
(Unicef, n.d.)

2.2 Koti kodin ulkopuolella

Laitoshuollon tärkein tehtävä on tarjota nuorelle tasapainoinen arki ja elinolosuhteet. Parhaimmassa tapauksessa sijoituksen hyödyt lapsen kasvun ja kehityksen kannalta ovat mittavat. Sijoitus voi mahdollistaa lapsen integroitumisen yhteiskuntaan, vahvistaa hänen suhdettaan perheeseen ja

tarjota hänelle turvallisen asuinpaikan. Sijoitus tarjoaa lapselle myös mahdollisuuden tämän oman historian läpikäymisen minäkuvan vahvistamiseksi sekä mahdollisuuden tulevaisuuden suunnitteluun tämän toimijuuden vahvistamiseksi (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 27.) Rutiinit, yhteiset toimintatavat, turvallisten aikuisten läsnäolo ja lapsen huomioiminen tarjoavat hänelle kasvuympäristön, jossa hänen on turvallinen olla. Sinkkonen (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 162) kertoo, että sijaishuoltopaikan rutiinit, käytänteet, ennakoitavuus ja arki ovat esimerkiksi kaltoin kohdelluille ja traumatisoituneille lapsille parasta hoitoa. Pihlajamäen (2017, 18) kirjallisuuskatsauksessa nuorten kokemuksista laitoshuollosta nousi esiin nuorten kokemus laitoshuollosta tekijänä, joka karsi elämästä paljon epäedullisia asioita ja korvasi niitä uusien asioiden oppimisella. Nuoret kokivat, että koulunkäynti, turvallisuus, ravinto ja rauha olivat turvattuna sijoituksessa.

Nuorten perhesuhteiden tukeminen on yksi tärkeimpiä tehtäviä lastensuojelun laitoshuollossa, sillä yleensä sijoituksen päämääränä on lapsen kotituminen. Perhe on itsensä paras asiantuntija eivätkä työntekijät koskaan tiedä perheestä heitä itseään enemmän. Tärkeää perheen kanssa työskennellessä on kuunnella heitä, kohdella heitä kunnioittavasti ja ottaa heidät huomioon kaikessa perheeseen liittyvässä. Saarnio (2004, 241) kuvaa perhettä järjestelmäksi teoksessa *Lastensuojelu tänään*. Perhejärjestelmässä kaikki yksilöt ovat yksi osa järjestelmää. Jos yksi näistä osista voi huonosti tai muuttuu, se vaikuttaa kaikkiin järjestelmän osiin. Myös kaikki järjestelmälle tapahtuva vaikuttaa koko järjestelmään, ei vain esimerkiksi vanhempiin tai lapsiin. Kun lapsi on sijoitettu, on enemmän sääntö kuin poikkeus, että lapsen ja hänen vanhempiansa välillä on jonkinlaista problematiikkaa. Tätä ammattimainen kasvattaja pyrkii korjaamaan yhdessä lapsen ja tämän vanhempien kanssa. Ei voida olettaa, että lapsi vain asuu sijoituspaikassa ja hoitaa välinsä vanhempiensa itsenäisesti esimerkiksi kotilomilla, vaan häntä ja vanhempia autetaan aktiivisesti vaikeuksiensa ymmärtämisessä ja niiden korjaamisessa. Perhetyö panostaa tähän sijaishuoltoa enemmän, mutta myös sijaishuollon työntekijöiden työtehtävään kuuluu nuoren perhesuhteiden huolto. On tärkeää tiedostaa ja muistaa, ettei lapsen vanhemman kanssa tarvitse – eikä saa – kilpailla. Vanhemmat ovat lapselle tärkeitä ja rakkaita siitä huolimatta, mitä pahaa tai vaikeaa lapsuuteen on kuulunut. Vanhempien vähättely, arvostelu tai kritisointi eivät kuulu ohjaajien työtehtäviin, vaikka lapsi ilmaisisi vihaa vanhempiaan kohtaan. (Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015, 243-244.)

Lapsen oikeuksiin kuuluu lastensuojelulain mukaan saada osakseen ymmärrystä ja hellyyttä (Lastensuojelulaki 4§). Kun kyseessä on sijoitettu lapsi, näitä ei välttämättä saada tai ole saatu kotoa, ja vaikka kotiolosuhteet olisivatkin rakastavat, on lapsi tietyllä tavalla irrotettu perheen arjesta sijoituksen ajaksi. Perhesuhteiden tukemisen lisäksi myös laitoksen henkilökunnan tehtävänä on tarjota lapselle näitä hänen oikeuksiinsa kuuluvia tekijöitä, etenkin, jos lapsella ei kiinteää perhettä ole laisinkaan. On täysin

loogista, että myös laitoshuollossa elävä lapsi kaipaa ja tarvitsee myös fyysistä läheisyyttä. Halaukset ja lämpimät kosketukset tuovat lapselle tai nuorelle tunteen turvallisessa paikassa asumisesta (Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017, 26.) Ymmärrys ja hellyys näkyvät myös merkityksellisissä suhteissa, joita nuoret pitävät tärkeimpänä koetussa hyvinvoinnissaan (Timonen-Kallio yms. 2017, 18; Fattore, Mason & Watson 2009.) Näistä tekijöistä rakentuvat lapsen turvallisuus, toimijuus ja positiivinen minäkuva. Turvallisuus on lapsen kokemus suojasta hyväksikäytöltä, kiusaamiselta, syrjinnältä, laiminlyönniltä tai väkivallalta siinä ympäristössä, jossa hän elää ja asuu. Lapsen toimijuudella tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin hän kokee voivansa vaikuttaa ympärillään tapahtuvaan elämässään tapahtuviin asioihin ja ihmissuhteisiin. (Timonen-Kallio yms. 2017, 18.)

3 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Kiintymyssuhdeteoria on brittiläisen psykologin John Bowlbyn (1973) kehittämä teoria, joka on Jari Sinkkosen (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 23) mukaan yksi 1900-luvun tärkeimmistä psyykkisen kehityksen teorioista. Kiintymyssuhdeteorian avulla voidaan pyrkiä ymmärtämään vaikeissa olosuhteissa kasvaneiden lasten psyykkisiä ongelmia ja niiden syntä.

Tässä luvussa avaan John Bowlbyn kehittämää kiintymyssuhdeteoriaa ja sen kuvaamia kiintymyssuhteen vaikutuksia lapsen kehitykseen. Kerron lyhyesti eri kiintymyssuhdemalleista ja niiden erityispiirteistä. Tämä luku auttaa lukijaa ymmärtämään, millaisia vaikutuksia kiintymyssuhteilla on lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen.

3.1 Varhainen kiintymyssuhde

Jo vastasyntynyt alkaa rakentamaan kiintymyssuhdetta hänestä huolehtiiviin aikuisiin. Pienen lapsen tarpeet ovat vielä enimmäkseen fysiologisia. Vaikka vauvaa hoitavan henkilön tehtävät kuulostavat yksinkertaisilta (nääläntunteen tyydyttäminen ja muun epämukavuuden poistaminen), on niillä lapsen hengissä pitämisen lisäksi muukin tarkoitus. Sinkkosen mukaan hoivaajan käyttäytyminen näitä tarpeita koskien muodostaa lapsen mieleen sisäisiä työmalleja, eli odotusarvoja, joiden avulla lapsi tulkitsee sekä lapsesta itsestään että ympäristöstään tulevaa informaatiota. Nämä lapsen sisäistämät työmallit toimivat perustana varhaisille kiintymyssuhteille. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 23.) Vaikka nämä mallit eivät muuttumattomina säilykään läpi elämän, ne vaikuttavat siihen, millaiseksi ihmisen tapa havainnoida ja tulkita ympäristöään muodostuu (Sinkkonen & Kalland 2005, 174-175).

Kun vuorovaikutusta kertyy enemmän, muodostuu työmallien ja odotusarvojen luomista kokonaisuuksista kiintymyssuhdemalleja. Sinkkonen selittää, että kun esimerkiksi lapsi on nälkäinen ja ilmaisee sen hoivaajalleen, siitä seuraavat tapahtumat luovat muistijäljen pysyessään suunnilleen samanlaisina. Hoivaaja ruokkii lapsen tämän ilmaistessa nälkää, jolloin lapsi oppii hoivaajan tarjoavan hänelle ruokaa tarvittaessa. Hiljalleen ajatus laajenee ja lapsi ajattelee, että hoivaaja on tässä, kun häntä tarvitsee. Lopulta kokemus laajenee kokemukseksi hoivaajan rakkaudesta lasta kohtaan. Kun hoivaajan käytös pysyy samanlaisena, oppii lapsi ennakoimaan sen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 24.) Teoksessa Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen, Tuula Tamminen toteaa, että lapsen kasvu etenee niin kauan, kun lapsen hoitajan ja lapsen välillä on tällaista ennustettavissa olevaa ja jatkuvaa vuorovaikutusta. Tammisen mukaan lapsella tulee kehittyäkseen olla edes jonkinlainen kiintymyssuhde. (Sinkkonen & Kalland 2005, 244.) Tähän ennakoitavuuteen perustuu lapsen turvallisuuden tunne, jolloin lapsi ei koe, että hänen itsensä tarvitsee huolehtia tulevaisuudestaan. Näin lapsi voi suunnata voimavaransa elämän oppimiseen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 24.)

Punamäen (Punamäki: Sinkkonen & Kalland 2005, 174) mukaan turvallinen kiintymyssuhde säilyy sellaisenaan sellaisissa oloissa, jossa perhe säästyy taloudelliselta, sosiaaliselta ja poliittiselta epävarmuudelta. Esimerkiksi vanhempien avioero, läheisen henkilön kuolema tai hylkääminen voivat tehdä myös turvallisesti kiintyneestä lapsesta turvattoman. Sama ilmiö toimii toiseenkin suuntaan; positiiviset muutokset, kuten esimerkiksi sosioekonomisen tilanteen kehittyminen voivat mahdollistaa turvallisen kiintymyssuhteen kehittymisen.

Kuten Punamäki (2005, 176) kertoo teoksessa Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen, Freud (1948) piti kiintymyssuhdetta ”kaikkien myöhempien rakkaussuhteiden prototyyppinä”. Tämä pitää paikkansa, sillä ensimmäinen tärkeä ihmissuhde opettaa ihmistä ilmaisemaan, säätelemään ja tulkitsemaan tunteita. Varhainen kiintymyssuhde on myös läheisessä yhteydessä kognitiiviseen kehitykseen, joka pitää sisällään ajattelun, muistamisen ja havaitsemisen (Sinkkonen & Kalland 2005, 176-177). John Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian mukaan kiintymyssuhteen perimmäinen tehtävä on ollut suojella lasta vaaran uhatessa (Bowlby 1973), minkä takia kiintymyssuhteen luomat mekanismit aktivoituvat erityisen vahvasti silloin, kun ihminen on stressaantunut tai vaarassa. Kiintymyssuhteet ovat ikään kuin harjoittelukenttä tunteiden ja ajattelun kehittymiselle. Kun asiat sujuvat hyvin, kiintymysmekanismit pysyvät suhteellisen hyvin piilossa osana persoonallisuutta, mutta ollessaan jatkuvasti aktiivisena ne kuormittavat ihmistä vaarantaen hyvinvointia.

3.2 Kiintymyssuhdemallit ja niiden vaikutukset

Lapsi on kiintymyssuhteiden avulla oppinut esimerkiksi kuinka saada vanhemman huomio ja kuinka saada lohtua tai turvaa. Lapsi oppii myös, voiko ihmisiin luottaa ja onko heidän käytöksensä ennakoitavaa. Näiden lisäksi lapselle kehittyy käsitys siitä, onko hän itse huolenpidon ja hoivan arvoinen. (Sinkkonen & Kalland 2005, 174.) Kiintymyssuhteet ovat kaikissa tapauksissa lapsen sopeutumista tilanteeseen, jossa hän elää ja ne voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan. Nämä pääluokat ovat turvallinen, turvaton-välttelevä ja turvaton-ristiriitainen. (Kanninen & Sigfrids 2012, 32.) Kiintymysmallit eivät aina näyttäydy näin yksinkertaisesti jonain kolmesta mallista, mutta niihin jakaminen helpottaa mallien jäsentämistä.

3.2.1 Turvallinen

Turvallinen kiintymyssuhde on lapsen ja turvallisen vanhemman välillä. Vanhempi osaa vastaanottaa lapsen hädän ja tunteenpurkaukset. Hän kykenee ymmärtämään lapsensa tunteiden ilmaisua ja antaa hätää tuntevalle lapselle rauhoittavan ja lempeän vastareaktion. Tämä antaa lapselle tunteen siitä, että vanhempi ymmärtää häntä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 32.) Turvallisesti kiintynyt lapsi ottaa vanhempaansa kontaktia ilman ongelmia ja hakee tältä tukea vaikeissa tilanteissa. Lapsi oppii käyttämään vanhempaansa ikään kuin turvatyynynä, jolloin lapsen on turvallista tutkia ja oppia elämästä ilman pelkoa. Turvallisessa kiintymyssuhteessa tunteita ilmaistaan sanallisesti ja eleellisesti. Vanhempi ymmärtää lapsen tunteita ja lapsi vanhemman. Tällainen kiintymyssuhde tuottaa molemmilla osapuolille iloa ja lapsi oppii ilmaisemaan itseään avoimesti ja tilanteeseen sopivasti. (Rusanen 2011, 63.)

3.2.2 Turvallinen-välttelevä

Lapsi kiintyy välttelevästi vanhempaansa, kun hän kokee, että ilmaistessaan negatiivisia tunteita vanhempi vetäytyy tai kohtelee häntä rangaisten. Hän oppii peittämään negatiivisena kokemiaan tunteita, kuten surua tai vihaa, sillä huomaa niiden aiheuttavan ei-toivotun reaktion vanhemmassa. Kannisen ja Sigfridsin (2012, 33) mukaan lapsi voikin olla näennäisesti oikein reipas, iloinen ja pärjätä arjessa hyvin, vaikka sisäinen myllerrys olisi kovaakin. Hän saattaa myös tulkita aikuisten käytöstä jatkuvasti ja muuttaa omaa käytöstään sen mukaan, mitä kokee aikuisen häneltä toivovan. Lapsen kehitykseen tämä vaikuttaa huomattavan negatiivisesti, sillä hän etääntyy myös itse omista tunteistaan ja kokee, ettei niillä ole kellekään väliä. Tässä kiintymysmallissa lapsi on tunteidensa tunnistamisen, säätelyn ja ilmaisemisen sijaan oppinut pitämään tunteensa piilossa yrittäen tukahduttaa niitä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 33.)

Rusanen (2011, 65) kertoo, että välttelevästi kiintyneet lapset ilmaisevat esimerkiksi pelokkaina vähemmän hätää, vaikka heidän fysiologiset oireensa ovat jopa voimakkaammat kuin turvallisesti kiintyneellä samassa tilanteessa. Välttelevästi kiintyneen lapsen vanhemmat vahvistavat tätä tapaa reagoida suhtautumalla lapseen positiivisesti silloin, kun tämä ei ilmaise ei-toivottuja tunteita, ja vetäytymällä silloin, kun tämä tarvitsisi hoivaa ja huolenpitoa. Lapsi siis oppii peittämään tunteensa saadakseen positiivista huomiota ja läheisyyttä vanhemmaltaan. Lapsen sisäiseksi malliksi kehittyy yksin selviäminen, etteivät läheiset hylkää. (Rusanen 2011, 66.) Välttelevästi kiintynyt lapsi kokee Raija-Leena Punamäen mukaan (Sinkkonen & Kalland 2005, 190) traumatisoivissa tilanteissa internalisoivia oireita, eli kohdistaa pahan olon itseensä. Tämä voi näkyä depressiivisyytenä, vetäytymisenä tai tuhoajatuksina.

3.2.3 Turvallinen-ristiriitainen

Kuten välttelevässä kiintymysmallissa, myös ristiriitaisessa lapsen läheisydensäätelyjärjestelmän toiminta on häiriintynyt. Turvaton-ristiriitainen kiintymysmalli muodostuu, jos reaktio lapsen hätään vaihtelee. Lapsi oppii tarkkailemaan vanhemman mielentilaa löytääkseen oikean hetken hakea huomiota ja oppii, ettei voi luottaa siihen että hänen tunteensa huomioidaan, kun hän sitä tarvitsee (Kanninen & Sigfrids 2012, 34.) Kun vanhempi suhtautuu välillä lohduttaen ja välillä ei, lapsi ei epäjohdonmukaisten reaktioiden myötä opi ilmaisemaan tunteitaan normaalisti. Lapsi alkaa usein ilmaisemaan tunteitaan liioitellen, koska huomaa vasta silloin saavansa lohtua. Vanhempi on lasta kohtaan välinpitämätön ja laiminlyövä, jolloin lapsi ikään kuin pakottaa vanhemman huomaamaan hänet tilanteisiin nähden liiallisilla tunteenpurkauksilla. Kun lapsi saa huomion, käyttäytyy hän ristiriitaisesti ensin takertuvasti ja pienen hetken päästä hakee etäisyyttä. (Rusanen 2012, 67.) Rusanen mukaan lapsi käyttää suuren määrän energiaa vanhemman huomion saamiseen vihan, surun ja muiden tunteiden liioittelulla. Hän kertoo, että ristiriitaisesti kiintyvät lapset ovat usein riippuvaisia aikuisesta. He ovat haavoittuvaisia, eikä heidän kykynsä itsenäistyä ole niin hyvä kuin turvallisesti kiintyneillä lapsilla. (Rusanen 2012, 68.)

Kun välttelevästi kiintynyt lapsi oireilee internalisoivasti, ristiriitaisesti kiintyneen lapsen oireet ovat puolestaan usein eksternalisoivia. Eksternalisoivat oireet tarkoittavat pahan olon ilmaisua ympäristöön kohdistuvana aggressiivisuutena ja ympäristöä tuhoavana käytöksenä. Välttelevästi kiintynyt lapsi saattaa myös olla tunteeton toisten ihmisten tarpeita kohtaan, jolloin hänen käyttäytymisensä on antisosiaalista. (Sinkkonen & Kalland 2005, 190.) Kanninen ja Sigfrids kertovat, että ristiriitaisesti kiintyneellä lapsella saattaa olla puutteellinen käsitys itsestään jatkuvan kiintymyssysteemin virittäytyneisyyden johdosta. Hänen itsesäätelykykynsä on puutteellinen ja hän kärsii usein oppimisvaikeuksista ja häiriökäyttäytymisestä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 34.)

3.2.4 Organisoitumaton

Kolmen pääluokan lisäksi on neljäs, organisoitumaton kiintymyssuhdemalli. Sinkkonen (2015, 161) kertoo teoksessa *Lapsi uusissa oloissa*, että organisoitumattomasti kiintynyt lapsi on kokenut, ettei minkäänlainen käyttäytymismalli johda tulokseen, jota hän hakee. Vanhempi käyttäytyy ristiriitaisesti, eikä hänen reaktiotaan voi ennakoida. Hän saattaa olla toisessa hetkessä lämmin ja seuraavassa vetäytyä tai käyttäytyä vihamielisesti. Ristiriitaisuus ja lapsen hyljeksintä vaurioittavat keskushermostoa sen kehitysvaiheessa, mikä näkyy myöhemmässä elämässä informaation käsittelyn vaikeutena ja ongelmina muistin kanssa. Myös kyvyt omaohjautuuteen ja impulssien kontrollointiin heikentyvät. Ongelmia on myös tunteiden tunnistamisessa ja ilmaisemisessa. (Sinkkonen: Sinkkonen & Kalland 2005, s. 161.)

4 AMMATILLINEN KASVATTAJA

Tässä luvussa kuvaan ammatillisen kasvattajan tarvitsemia ominaisuuksia, tietotaitoa sekä sitä, millaisia kykyjä kasvattajalla tulee olla kyetäkseen muodostamaan ja ylläpitämään ihmissuhdetta laitospäristössä asuvaan lapseen tai nuoreen. Tämä luku luo pohjaa kiintymyksen syntyprosessin ymmärtämiselle antamalla lukijalle käsityksen siitä, millaisin keinoin ammatillinen kasvattaja voi pyrkiä luomaan suhdetta. Luvussa käsitellään ammatillista kasvatustyötä myös työntekijän ja hänen työssäjaksamisensa näkökulmasta. Tässä luvussa puhun sijoitetuista nuorista, sillä tutkimukseen osallistuvat ammatilliset kasvattajat työskentelevät 10–17-vuotiaiden kanssa.

4.1 Lastensuojelulaitoksen työntekijän ammatillinen osaaminen

Työ lastensuojelulaitoksessa saattaa kuulostaa yksinkertaiselta. Nuoren arjen mahdollistaminen, kasvun ja kehityksen tukeminen sekä ja tämän virallisista asioista huolehtiminen eivät kuitenkaan ole niin yksinkertaisia tehtäviä, miltä saattavat kuulostaa. Tavallisen arjen pyörittäminen ei välttämättä vaadi laajaa koulutuksen kautta hankittua pätevyyttä, mutta edellyttää työntekijältä soveltuvuutta alalle (Pösö: Puonti, Saarnio & Hujala 2004, s. 207.) Tullessaan sijaishuoltoon nuori tuo mukanaan turvattomat kiintymyssuhdemallinsa uusiin olosuhteisiin. Tämä asettaa lastensuojelulaitoksessa työskenteleville aikuisille suuria vaatimuksia, sillä heidän tehtävänsä on tarjota nuorelle näitä turvattomia malleja korjaavia ja korvaavia vuorovaikutuskokemuksia. (Sinkkonen: Sinkkonen & Kalland 2015, s.156.) Sinkkonen kertoo, että kiintymyssuhteiden ja niiden erityispiirteiden tuntemus on tärkeää jokaiselle sijoitetun nuoren kanssa työskentelevälle. Sijoitetun nuoren kanssa työskentelevän on annettava tilaa ja mahdollisuus tämän tunteille ja kestettävä myös reaktiot, joita nämä tunteen-

ilmaisut heissä itsessään herättävät. Kun nuori on koetellut aikuisia riittävästi ja nämä vain edelleen pysyvät tämän rinnalla, hän voi alkaa luoda parempaa kiintymyssuhdetta. (Sinkkonen: Sinkkonen & Kalland 2015, s. 156-157.)

Ammattimainen kasvattaja hyötyy työssään kyvystä jatkuvasti arvioida, miten hänen käyttämänsä työmenetelmät ja -tavat tukevat työn päämääriä. Jokaisella työntekijällä on omat ominaisuutensa ja vahvuutensa, joiden mukaan omat työskentelytavat kannattaa valita. Omalla persoonalla ja henkilökohtaisella kiinnostuksella saa ja pitääkin työskennellä, mutta sen lisäksi työntekijä tarvitsee myös tietoa esimerkiksi nuorten kanssa vuorovaikuttamisesta ja heidän kohtaamisestaan. Kasvattamistyötä tukee työntekijän kehityspsykologinen osaaminen, jonka avulla hän voi tunnistaa nuoren käytökseen mahdollisesti vaikuttavia tarpeita ja tunteita sekä sitä, mitkä varhaisten vuorovaikutussuhteiden puutteet saattavat johtaa nykyiseen käytökseen. Nuorten kasvun ja kehityksen tuntemus auttaa työssä, sillä he eivät ole vain mahdollisten taustojensa ja traumojensa tuotos, vaan heissä tapahtuu myös paljon jokaiselle nuorelle ominaista kehitystä. Työntekijä saattaa helposti yli diagnosoida nuorta ja olettaa, että kaikki tämän käytös tai mahdolliset ongelmat johtuvat vaikeista taustoista. Kasvun ja kehityksen tuntemus auttaa tunnistamaan esimerkiksi normaaliin murrosikään kuuluvan oireilun ja erottamaan sen traumaista kumpuavasta oireilusta. (Timonen-Kallio yms. 2017, 27.) Tämä saattaa olla haasteellista, sillä työntekijällä ei ole ensikäden tietoa siitä, miten nuori käyttäytyisi ilman mahdollisia traumoja. Esimerkiksi päihdekokeilut saattavat hyvinkin liittyä vain normaaliin nuoruuden kehitykseen, mutta voivat toisaalta olla avunhuuto. Yli diagnosoimisen välttämiseksi ammatillisena kasvattajana toimivien työntekijöiden kannattaa todella tutustua nuoriin yksilöinä, oppia heidän tapansa vastata haasteisiin ja todella välittää heistä ja heidän todellisuudestaan.

Kiintymyssuhteiden ja nuoruuden ymmärtämisen lisäksi ammatilliselta kasvattajalta vaaditaan työssä vahvaa itsereflektion taitoa. Sen avulla hän osaa tarkastella ja arvioida omia toimintatapojaan ja kasvatusnäkemystään. Mitä tietoisempi kasvattaja on omista näkemyksistään ja syistään toimia tietyllä tavalla, sitä enemmän hänen on mahdollista tarpeen mukaan myös kehittää ja muokata niitä. Itsereflektion avulla myös virheet tulevat helpommin huomatuksi, jolloin omaa ja parhaimmillaan koko työyhteisön toimintaa voidaan kehittää edullisempaan suuntaan. Lastensuojelun laitoshuollossa myöskään yllättäviltä tilanteilta ei voida välttyä. Kyky reagoida vaikeisiin, uusiin ja erilaisiin tilanteisiin niiden sattuessa edesauttaa työntekoa huomattavasti. Tilanteita ei voi lykätä odottamaan tasaisempaa hetkeä, joten paineensietokyky ja joustavuutta tarvitaan.

Turvallinen aikuisuus on yksi jatkuvasti toistuva teema lastensuojelussa. Pesäpuu Ry (2012) on kerännyt nuorten ajatuksia turvallisesta aikuisuudesta oppaaseensa *Uskomme sinuun – usko sinäkin*(2017). Turvallisen ai-

kuisen ominaisuuksia ovat nuorten mukaan psykologinen osaavuus, kekseliäisyys ongelmanratkaisussa, neuvottelu ja navigointi, kyky perustella asiat, tiukkuus, reiluus ja joustavuus, huumorintaju silti asiallisena pysyen, kannustavuus ja esimerkillisyys ja kyky astua nuoren saappaisiin. Turvallinen aikuinen on myös sinut sen kanssa, millainen hän itse on ja on nimenomaan aikuinen aikuisen roolissa, ei kaveri. Hän osaa ohjata nuoren energiaa sellaisiin asioihin, jotka ovat nuorelle eduksi ja tekee vain lupauksia, jotka tietää voivansa pitää. Turvallinen aikuinen antaa nuorelle mallin aikuisuudesta olemalla sinut myös itsensä ja omien ominaisuuksiensa kanssa. (Pesäpuu Ry 2012, 17.)

4.2 Tunteet ja tunneosaaminen työssä

Sosiaalisen läheisyyden ja etäisyyden säätelykyky on yksi ammatillisen kasvattajuuden isoimpia haasteita. Kun työnkuvana on nuorten kasvattaminen, on sula mahdollisuus pysyä ammatillisen roolin takana antamatta mitään itsestään, samalla tehden hyvää kasvatustyötä. Kasvatukseen kuuluu virallisten asioiden ja fyysisen hyvinvoinnin turvaamisen lisäksi myös hoiva, sitoutuminen ja solidaarisuus (Timonen-Kallio yms. 2017, 26), joiden saavuttamiseksi työtä tehdään jokaisen omalla ihmisyydellä ja persoonalla.

Auttamistyössä puhutaan usein sympatiasta ja empatiasta. Sympatialla tarkoitetaan myötätuntemista, eli toisen ihmisen tunteiden kokemista omanaan, kun taas empatia tarkoittaa samaistumista ja eläytymistä toiseen ihmiseen ja hänen tunteisiinsa (Sjööröos 2010, 23-24.) Empatiakykyinen työntekijä siis pystyy asettumaan nuoren asemaan ja näkemään tämän näkökulmasta. Liian sympaattinen työntekijä taas ottaa nuoren ongelmat omikseen ja alkaa kärsiä niistä itse. Jääskinen (2017, 130) kertoo, että empatia näkyy ja vaikuttaa nuoreen sanattoman ja sanallisen viestinnän kautta. Kasvattaja laittaa hetkeksi omat tunteensa ja ajatuksensa sivuun ja kuuntelee nuorta – sitä, mitä tämä kokee, tuntee ja tarvitsee. Empatiassa säilytetään kuitenkin myös oma mieli, tunteet ja ajatukset. Tällöin kasvattaja ei ota nuoren tunteita omikseen, vaan säilyttää oman erillisyytensä. Empatiakykyinen ohjaaja osaa suhtautua lämpimästi ja arvostavasti sekä nuoreen että itseensä. Empatiaan liittyen voidaan puhua myötätuntoisesta vuorovaikutuksesta, jossa tämä ymmärrys tuodaan empatian kohteelle näkyväksi ja näytetään eleillä, katseilla ja ilmeillä, että aikuinen on läsnä ja välittää. (Jääskinen 2017, 130-132.) Nuoren positiivinen vahvistaminen negatiiviseen keskittymisen sijaan on laitoshuollossa myös ehdottoman tärkeää, sillä tunne itsearvostuksesta on vahvasti liitoksissa saatuun positiiviseen huomioon (Timonen-Kallio yms. 2017, 19).

Lastensuojelulaitoksen työntekijän on hyvä tiedostaa myös itse, onko hänen välittämisensä sidoksissa tilanteeseen, jolloin hän tekee sen kohteliaisuuttaan ja työnsä veloitteesta, vai onko hänellä aitoja ammatillisia tunteita nuorta kohtaan. Ensimmäisestä Isokorpi (2008, 69) puhuu tapakiinty-

myksenä, joka helpottaa vuorovaikutustilanteita työntekijän kannalta. Tällainen suhtautuminen voi kuitenkin pidemmän päälle käydä väsyttäväksi, sillä se ei tarjoa samanlaista aitoa vuorovaikutusta ja sen hyötyjä kuin aito kiintymys. Jälkimmäisessä tapauksessa työntekijä välittää nuoresta myös töissä- ja lapsen kanssa vietetyn ajan ulkopuolella. Tällöin myös vuorovaikutustilanteessa ja työtä tehdessä hän tarjoaa nuorelle aitoa välittämistä, uskollisuutta ja kunnioitusta. Työntekijä saa myös itse tällaisesta suhteesta enemmän. (Isokorpi 2008, 69.) Vaikka kiintymys nuoreen olisi vain tapa-kiintymystä, työntekijän työ on yksikössä asuvien nuorten elämää ja jokainen heistä ansaitsee ohjaajan täyden panostuksen henkilökohtaisista tunteista huolimatta.

Heinänen kertoo opinnäytetyössään (2017, 45) tutkimiansa nuorten kokevan aidon välittämisen tunteena siitä, että työntekijä toimi oman halunsa takia, eikä siksi, että se on hänen työtään. Tutkittavat nuoret olivat tuoneet sijoituspaikassaan esiin sen, että heistä ei todella välitetä, koska työstä maksetaan ja se on näin ollen velvollisuus. Tästä syystä aidon välittämisen esiin tuominen on tärkeää, jotta nuoret saisivat tämän tärkeän kokemuksen. Heinäsen tutkimuksen mukaan (2017, 47) myös nimenomaan ohjaajien kiinnostus nuoria kohtaan ja utelias asenne toivat tunteen aidosta välittämisestä. Myös Pihlajamäki kertoo kirjallisuuskatsauksensa tuloksien kertovan (2017, 17), että aikuisen tuoma turvallisuuden tunne on syntynyt, kun nuori on kokenut aikuisen välittämisen ja kiinnostuksen olevan aitoa, ja kun tämä on saanut sijaishuollossa asuessaan lämmintä kohtelua vähintään yhdeltä kasvattajalta. Pihlajamäen tutkimuksen tuloksena on, että jos nuorella on edes yksi läheinen aikuinen laitoshuollossa olonsa aikana, hänen ajatuksensa laitoshuollosta ovat poikkeuksellisen hyvät. (Pihlajamäki 2017, 17.)

Nuoret herättävät monesti ohjaajassa *vastatransferenssitunteita*, jotka aktivoivat aikuisessa vanhempi-lapsi – asetelman. Nuori saattaa mennä ohjaajan ihon alle niin hyvässä kuin pahassa. (Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015, 245.) Omista henkilökohtaisista tunteista huolimatta nuorten tunnetaitojen tukeminen on tärkeä osa ohjaajien työtä. Arkeen kuuluva tunteiden säätelyn ohjaus sekä nuoren aito kohtaaminen tukevat tämän tunnetaitoja. Tätä varten ammatillisen kasvattajan on hyvä tunnistaa myös omat tunteensa ja kehittää omia tunnetaitojaan pystyäkseen ymmärtämään ohjattavien nuorten tunteita ja tunnepurkauksia. Näin hän pystyy toimimaan inhimillisesti heidän ilmaistessa tunteitaan, jolloin heidän tunnetaitonsa vahvistuvat esimerkin kautta. (Jääskinen 2017, 106.)

Sen lisäksi, että työntekijä kuuntelee, on hänen tehtävänsä myös *kuulla*, mitä nuori sanoo. Tämän lisäksi hyödyksi on kyky kuunnella myös itseään ja sitä, mitä tunteita ja ajatuksia keskustelu nuoren kanssa hänessä itsessään herättää. Tässä auttaa kyky reflektoida vaikeitakin tunteita ja ajatuksia ja niiden syntyperää; *tulevatko ajatukset minusta itsestäni, ennakkoluuloistani tai kokemuksistani, vai nuoresta ja keskustelusta?* Kun ammatina on toisen ihmisen tukeminen ja auttaminen, ohjaajan tehtäviin kuuluu

kuunnella ja reagoida nuoren kertomaan ja hänen kokemuksiinsa. Tämä edellyttää omien ajatuksien ja tulkintojen asettamista toissijaisiksi. Jos työntekijä keskittyy liikaa neuvomaan, opettamaan ja viemään keskustelua tiettyyn suuntaan, ei nuori välttämättä koe tulleeensa kuulluksi, vaan arvioiduksi. Isokorven (2008, 236) mukaan jokaisessa vuorovaikutustilanteessa asiakkaan subjektiivisen kokemuksen tarkastelu on sekä auttajan, että autettavan tärkein tavoite, jonka tieltä kaikki muut tavoitteet siirretään sillä hetkellä sivuun. (Isokorpi 2008, 234-236.)

Lastensuojelutyössä kyky huolehtia omasta työssäjaksamisesta korostuu. Amerikkalaisen Charles R. Figleyn kehittämää käsitettä myötätuntouupumus käytetään kuvaamaan tilaa, jossa työntekijän myötätunto asiakasta ja tämän kokemuksia ja tunteita kohtaan kasvaa niin, että tunne ikään kuin tarttuu. Työterveyslääkäri Toivolan mukaan (2004) myötätuntouupumukseen liittyy myös voimakas tarve auttaa tätä surua, vääryyttä tai vaikeutta kohdannutta asiakasta. Myötätuntouupumuksen lähimpiä käsitteitä ovat sijaistraumatisoituminen ja tunnetartunta, joissa myös autettavan ihmisen kärsimys tarttuu auttajaan sekä tiedostavalla että tiedostamattomalla, ja jopa somaattisella tasolla. (Toivola 2004.) Aina, kun on kyse jostain näistä ilmiöistä, vaarana ovat työntekijän oman uupumuksen ja oireiden lisäksi negatiiviset vaikutukset työntekoon. Työntekijä saattaa esimerkiksi ohjata työntekoa ja keskustelua pois negatiiviseksi kokemistaan asioista, vaikka niitä juuri tulisi työstää. Näistä syistä myötätuntouupumuksen mahdollisuuden ja riskien tiedostaminen, rajojen vetäminen työn ja muun elämän välille sekä omasta jaksamisesta huolehtiminen ovat ehdottoman tärkeitä myös lastensuojelutyössä. Tämän lisäksi työntekijän voi itsetutkiskelun avulla tunnistaa omia heikkouksiaan ja vahvuuksiaan. Tämä auttaa työntekijää käyttämään oikeita osia persoonallisuudestaan työssä ja rajata työntekoaan. (Isokorpi 2008, 222.)

4.3 Omaohjaajuus

Omaohjaaja on jokaiselle nuorelle erikseen määrätty, hänen yksilöllisistä tarpeistaan huolehtiva työntekijä sijoituspaikassa. Omaohjaajalle ei ole Suomessa selkeästi määritelty tietynlaista tarkkaa työnkuvaa. Omaohjaajan työnkuva ja -tavat vaihtelevatkin laitoksesta ja jopa ohjaajasta riippuen. Yhteistä kaikille omaohjaajille on kuitenkin vastuu "oman" nuoren virallisten asioiden hoitamisesta, yhteydenpidosta vanhempiin ja viranomaisiin sekä yhteisen ajan järjestämisestä nuoren kanssa. Omaohjaaja valitaan nuorelle sijoituksen alettua ja pyritään pitämään samana koko sijoituksen ajan, jos vain mahdollista. Nuorella on myös mahdollisuus pyytää omaohjaajan vaihtamista. Se, että nuorella on omaohjaaja, ei tarkoita, etteikö hän saisi puhua asioistaan, viettää aikaa tai lähentyä muiden ohjaajien kanssa.

Nuoren ja omaohjaajan välille muodostuu ihmissuhde, mutta toisin kuin muun kasvattajan ja nuoren välisiä suhteita, tätä suhdetta ohjaavat omaohjaajan kasvatustyön perusteet. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen

vuonna 2017 julkaisemassa työpaperissa *Lastensuojelun terapeuttisen laitokasvatuksen mallinnus* (Timonen-Kallio yms. 2017, 26) kasvatustyö jaetaan kolmeen eri osaan: tietoinen, julkinen ja ammatillinen omaohjaajasuhde. Tietoiseen osaan kuuluvat omaohjaajalle kuuluvat tietoiset päätökset, kuten asiakassuunnitelma, hoito- ja kasvatussuunnitelma sekä yhteiset sopimukset. Omaohjaajasuhteen julkisuudella tarkoitetaan julkaisussa sitä, että omaohjaajasuhde ei perustu ohjaajan tai nuoren henkilökohtaisiin mieltymyksiin. Näin ollen suhdetta ei myöskään pureta, vaikka se ei heti alkuun toimisi tai miellyttäisi jompaa kumpaa osapuolta. Laitoksen työntekijänä omaohjaaja on velvollinen pitämään muun työryhmän tietoisena nuoren ajankohtaisista asioista hoidon toimivuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi. Ammatillisella omaohjaajasuhteella viitataan omaohjaajan ammatillisiin kykyihin, joita hän tarvitsee tarkastellakseen itsensä ja nuoren välistä vuorovaikutusta. Omaohjaaja on roolissa, jossa nuori kohdistaa häneen monenlaisia tunteita ja odotuksia, joiden ymmärtämiseen hän tarvitsee tätä ammatillista osaamista. Ohjaajan tehtäviin kuuluu ymmärtää nuorta yksilönä ja osata vastata hänen tarpeisiinsa oman ammattitaitonsa ja persoonansa kautta. (Timonen-Kallio yms. 2017, 26.)

Opinnäytetyöni käsitellessä sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin kiintymistä, mielenkiintoni kohdistuu erityisesti omaohjaajan ja nuoren välille syntyvään ihmissuhteeseen. Omaohjaajalla on erityinen vastuu, sillä hänen tehtäviinsä kuuluu yrittää muodostaa korjaava ja turvallinen kiintymyssuhde nuoreen. Kiintymyssuhteen luominen vaatii tiivistä ja suoraa vuorovaikutusta nuoren ja omaohjaajan välillä. Omaohjaajasuhteen alusta loppuun nuori tulee kohdata omana itsenään, yksilönä. Omaohjaaja on nuorta itseään varten oleva aikuinen, joka voi hyväksynnällään antaa nuorelle tärkeän kokemuksen itsestään merkityksellisenä ja ainutlaatuisena ihmisenä. Suhteen rakentaminen koostuu arkisista asioista, kuten kiireettömästi kuuntelemisesta ja kiinnostuneesta kyselemisestä (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 242.) Tällöin ohjaaja ei ole vain ammattimainen kasvattaja, vaan tasavertainen henkilö nuoren kanssa, joka on kiinnostunut tämän asioista.

Aivan kuten ihmiset luovat toisiinsa suhteita muutenkin, ohjaajan tulee olla kiinnostunut nuoren ajatuksista ja tunteista. Kun ohjaaja tuntee oman nuorensa, on hänen helpompi ymmärtää tämän käytöstä ja tehdä hoidollisia ratkaisuja, jotka parhaalla mahdollisella tavalla tukevat nuoren kehitystä. Tärkeintä ei ole ratkaisujen ja vastauksien tietäminen, vaan aito kuuntelu ja yhdessä miettiminen. Sinkkonen (2015, 162) puhuu potentiaalisesta tilasta, missä mikään ei kuole eikä mene rikki. Tämä kuvaa hyvin omaohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen tavoitetta: nuori saa jakaa mielessään olevat asiat aikuiselle, joka ei panikoi tai väheksy, vaan kuuntelee ja auttaa asioiden pohtimisessa höystettynä aidolla välittämällä. Omaohjaajatyöskentelyllä on terapeutin merkitys, jota Sinkkonen muuten ei aina ymmärretä (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 162).

Omaohjaaja kohtaa monenlaisia paineita roolissaan. Hän on usein henkilö, jolle nuori kertoo asiansa ja johon tämä luottaa. Hän saattaa saada osakseen ylistystä asioiden hyvin hoitamisesta ja siitä, kuinka paljon hänestä pidetään. Joskus omaohjaaja kuitenkin saa kuulla olevansa maailman surkein henkilö, joka ei ymmärrä mistään mitään. Omaohjattava saattaa haluta vaihtaa omaohjaajaa ja ilmaista, että kuka tahansa olisi parempi kuin nykyinen ohjaaja, joka ei osaa mitään. Jari Sinkkonen (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241) puhuu tästä transferenssina, eli ilmiönä, jossa nuori siirtää tunteitaan aiemmista ihmissuhteista nykyiseen suhteeseen omaohjaajan kanssa. ”Oman” aikuisen saaminen saattaa nostaa pintaan tunteet hylkäämisestä, laiminlyönnistä, vaille jäämisestä tai koetuista pettymyksistä aiemmissa ihmissuhteissa. Näitä tunteita nuori purkaa ohjaajaan, ikään kuin tiedostamattaan testatakseen ohjaajan kestävyyttä. Pohjimmillaan hän saattaa kuitenkin kaivata varmistusta siitä, että hän voi luottaa omaohjaajaan, eikä tämä luovuta hänen suhteensa. Kun nuori toteaa ohjaajan kestokyvyn olevan riittävä, uskaltaa hän luottaa turvalliseen aikuiseseen ja muodostaa tähän turvallisen kiintymyssuhteen, jollaista hänellä ei välttämättä ole ollut. Tämän rajapyykin ylittäminen voi Sinkkoson mukaan olla käännteentekevä nuoren myöhemmän kehityksen kannalta. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 242.) Joillekin nuorille suhde omaohjaajan kanssa voi olla ensimmäinen kerta, kun hänellä on turvallinen ja luotettava aikuinen, joka pitää hänen hyvinvoinnistaan huolta. Jos omaohjaaja onnistuu luomaan nuorelle uskoa siihen, että aikuisiin voi luottaa ja tukeutua, on hän onnistunut roolinsa tärkeimmässä tehtävässä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tapaamisessa työelämäyhteyden edustajan kanssa keskustelimme heidän toiveistaan opinnäytetyötä koskien. Yrityksen edustaja esitti toiveen, että kysymyksissä kartoittaisin yrityksen työntekijöiden ajatuksia siitä, miten nuoreen muodostetaan suhde ja kokevatko he, että haluavat sidettä nuoriin luoda. Yritystä kiinnosti työntekijöiden motivaation lähde työnteossa: onko työ vain työ, vai onko se nuorista välittämistä. Tätä käsittelemällä nimenomaan työntekijöiden ajatuksia kiintymykseen, välittämiseen ja rakkauteen suhtautumisesta työssä. Yritys toivoi myös kysymyksissä käsiteltävän vanhempien huomioon ottamista lapsiin kiintymisessä.

Tuotoksena opinnäytetyöstä muodostin yritykselle koonnin keräämistäni tuloksista raportin muodossa. Koontiin sisällytin tekemäni johtopäätökset ja aineiston pohjalta keräämäni havainnot yrityksen työntekijöiden näkemyksistä lapsiin ja nuoriin kiintymisestä ja vanhempien vaikutuksesta suhteen rakentumiseen. Koontiin sisältyivät myös mahdolliset kehitysajatukset työntekoa ajatellen.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimustehtäväni opinnäytetyössäni oli tutkia, mitä ajatuksia ja näkemyksiä lastensuojeluyksiköissä työskentelevillä ohjaajilla on lastensuojelulaitokseen sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin kiintymisestä. Ihmissuhteilla, kasvu-ympäristöllä ja kasvattajilla on suuri vaikutus lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, mistä syystä koin tärkeäksi selvittää, miten heitä ammatillisesti kasvattavat aikuiset näkevät kiintymisen. Työelämäyhteyteni toive oli myös selvittää, miten ohjaajat kokevat vanhempien vaikuttavan suhteeseen ohjaajan ja nuoren välillä, ja millä keinoin ohjaajat heitä huomioivat.

Tutkimukseni tavoitteet kiteytyvät kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Mitä ohjaajat ajattelevat lapsiin ja nuoriin kiintymisestä työympäristössä?
2. Mitä hyötyjä ja haasteita ohjaajat näkevät ohjaajan ja sijoitetun lapsen tai nuoren välisessä kiintymisessä?
3. Miten lapsen tai nuoren vanhemmat vaikuttavat suhteen syntymiseen laitoshuollossa, ja miten heidät tulee ottaa huomioon?

5.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen menetelmä. Päädyin tähän ratkaisuun tutkimukseni käsitellessä ajatuksia ja mielipiteitä. Laadullinen tutkimus koostuu aiemmista teorioista ja tutkimuksista, empiirisestä aineistosta ja tutkijan omasta pohdinnasta ja johtopäätöksistä (Töttö 2004, 9-20.) Eskola ja Suoranta (2000, 13-24) kuvaavat laadullisen tutkimuksen piirteiksi suhteellisen pienet otannat sosiaalisesta todellisuudesta, aineistolähteisyyden, hypoteesittomuuden ja kerronnallisuuden sekä tutkijan aseman vapaiden valintojen ja subjektiivisen näkemyksen esittäjänä. Aineiston hankintamenetelmäksi valikoitui lomakehaastattelu, sillä halusin tutkittavien saavan perehtyä kysymyksiin etukäteen ja vastaavan niihin anonymisti. Aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysin joustavuuden takia.

5.2.1 Aineiston hankinta

Aineiston opinnäytetyötäni varten keräsin lomakekyselyllä, jossa kaikki kysymykset olivat avoimia. Lomake etenee etukäteen teoriapohjasta nousseiden teemojen pohjalta laadittujen kysymysten mukaan sallien työntekijöiden omia tulkintoja. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 64-65) mukaan lomakekyselyn käyttäminen laadullisen tutkimuksen tarpeisiin riippuu avointen kysymysten määrästä ja vastausten laajuudesta. Tästä syystä lomakkeen kysymykset ovat avoimia ja sallivat laajojakin vastauksia. Lomakehaastatteluun vastasi yhteensä kahdeksantoista työntekijää. Kysymykset toimitettiin haastateltaville hyvissä ajoin, jotta he saivat rauhassa tutustua kysy-

myksiin ja pohtia vastauksiaan. Lomakehaastattelun etuna oli, että vastaajat saivat muotoilla ajatuksensa anonyymisti ja haluamallaan tavalla ilman fyysisen haastattelun ja omalla identiteetillä vastaamisen tuomaa painetta. Aineisto kerättiin yksiköistä lokakuun 2018 aikana yhdessä henkilökohtaisten suostumuslomakkeiden kanssa.

5.2.2 Aineiston analyysi

Analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin etuna on, että sillä voidaan analysoida sisältöä sekä määrällisellä erittelyllä että laadullisella sisällönanalyysilla tarvitsematta valita vain toista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109.) Valitsin tämän analyysimenetelmän, sillä halusin joustavan analysointitavan, jolla saan jäsenneityä aineistosta kaiken oleellisen esiin, käyttäen sekä määrällisesti laskettua sanojen toistuvuutta että sisällön laadullista analysointia. Määrällisesti laskettua sanojen ja käsitteiden esiintymistä käytin lähinnä suurimmiksi nousevien teemojen havainnoimiseksi. Määrällinen sanojen laskenta on sisällönanalyysissäkin käytettyä sanojen erittelyä, jota käytetään yleensä kvantitatiivisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysissä taas kuvaillaan tekstin sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107-108.)

Sisällönanalyysin tarkoitus on muodostaa tiivis kuvaus aineistosta ja ilmiöstä, jota tutkitaan. Näitä tuloksia voidaan kytkeä aiempaan tutkimustietoon ja laajempaan samaa aihetta käsittelevään kontekstiin. Sisällönanalyysissa tutkittavana aineistona voidaan käyttää melkein mitä tahansa tekstimuodossa olevaa sisältöä, esimerkiksi haastattelua, keskustelua, kirjaa, puhetta tai muuta dokumentointia. Aineistosta pyritään löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja eritellen kerättyä tai käytettävää aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Toteutin analysoinnin ensin lukemalla kaikki aineistot läpi. Vastauksista oli 1-2 sivua vastaajaa kohden. Tämän jälkeen kirjoitin tietokoneelle jokaisesta kysymyksestä vastauksien koonnin, eli kaikki vastaukset samaan kysymykseen allekkain. Nämä tulostin ja erivärisiä kyniä ja tukkimiehen kirjanpitoa apuna käyttäen etsin toistuvia teemoja. Tämän tehtyäni kirjoitin tietokoneelle tulokset kutakin kysymystä koskien. Luin vielä kertaalleen alkuperäiset vastaukset, kokoamani yhteenvedot jokaisesta kysymyksestä sekä kirjoittamani tulokset varmistaakseni niiden paikkaansa pitävyyden. Tämän jälkeen kokosin tuloksista yhteensopivat teemat ja luin valmiin tekstin ja alkuperäiset lomakkeet vielä kerran läpi vertaillen.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkijalla on eettinen velvollisuus raportoida tutkimuksensa tulokset niin tarkasti ja rehellisesti kuin mahdollista samalla suojellen tutkittavia. Tutkimustulosten tarkka raportointi tehden koko tutkimusprosessi näkyväksi lisää sekä tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. (Kylmä, Pietilä & Vehviläinen-Julkunen 2002, 70-73.) Tutkimuksen luotettavuutta lisää liitteenä oleva kyselylomake sekä analyysin käytännön toteuttamisen avaaminen vaiheineen. Lukijalle tehdään näin näkyväksi tutkimuksen toteutus alusta loppuun.

Tutkimuksessa on tärkeää ottaa huomioon, että tutkittavat työntekijät ovat kaikki saman organisaation alla toimivia työntekijöitä. Tutkimuksen tulokset voisivat olla täysin erilaiset jossakin toisessa organisaatiossa toteutettuna. Huomioon tulee ottaa myös työntekijöiden koulutustaustojen ja työkokemuksen eroavaisuudet, jotka vaikuttavat heidän näkemyksiinsä tutkimuksen aiheesta. Vastauksiin vaikuttaa myös tutkittavien ikä ja työn ulkopuolelta kertynyt kokemus.

Vaikkakin tutkittavat ovat kaikki saman organisaation työntekijöitä, ovat he töissä neljässä eri yksikössä, joissa on eri lähiesimiehet, erilaisia nuoria ja eri käytänteitä. Tämä puolestaan lisää tutkimuksen luotettavuutta. Sain yrityksen työntekijöistä suhteellisen monta vastaajaa, mikä antaa työelämälle hyvän otannan tutkimistani asioista nimenomaan heidän yrityksessään. Otanta on verrattain kuitenkin pieni ja koskee vain yhden organisaation työntekijöitä. Tämä tulee ottaa huomioon tuloksia tarkastellessa.

Tutkimuksessa on toteutettu hyvää tutkimuskäytäntöä, jonka periaatteiden mukaisesti tutkittavalle on kerrottu kaikki tarvittava tieto tutkimukseen osallistumisesta ja sen toteuttamisesta. Suostumuslomakkeella on varmistettu, että tutkittavat ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja arvioineet tutkimukseen osallistumisen itse. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26-27.)

Tutkimuksen eettisyys varmistettiin kertomalla kaikille työntekijöille tutkimukseen vastaamisen vapaaehtoisuudesta, eikä ketään painostettu vastaamaan. Tutkimus toteutettiin täysin nimettömänä, jolloin yksittäisten vastaajien henkilöllisyys ei tule esiin aineiston analyysissä tai tutkimustuloksissa. Kuulan mukaan (2006, 204-205) tutkija on vastuussa tutkittavien yksityisyydensuojasta, joten työntekijöiden ja nuorten henkilöllisyyden turvaamiseksi myöskään tutkittavan yrityksen nimeä ei mainita tutkimuksessa.

6 KYSELYN TULOKSET

Kysely toteutettiin yksiköissä lokakuun 2018 aikana. Kaikki työntekijät saivat itse päättää, haluavatko kyselyyn vastata. Yhteensä kahdeksantoista työntekijää vastasi kyselyyn ja allekirjoitti suostumuslomakkeen. Vastajissa on neljän eri yksikön työntekijöitä.

6.1 Suhde ohjaajan ja nuoren välillä

Kysyttäessä, millaisena ohjaajat kokevat ideaalisen suhteen nuoren ja ohjaajan välillä, vastaukset olivat erittäin yhtenäisiä ja toistivat samoja teemoja. Luottamuksen mainitsi neljätoista vastaajaa kahdeksastatoista. Ideaalisessa suhteessa luottamuksen kerrottiin olevan molemminpuolista niin, että sekä nuori että ohjaaja voivat luottaa toinen toiseensa. Kuitenkin erityisesti ohjaajan luottamuksellisuuden tärkeyttä korostettiin vastauksissa. Luottamus näkyy vastaajien mukaan siten, että nuori uskaltaa puhua asioistaan avoimesti pelkäämättä seurauksia, ja asiat voidaan käsitellä turvallisesti ja rehellisesti yhdessä.

Hyvä keskusteluyhteys nousi esiin ideaalisen suhteen rakennuspalikkana kymmenellä vastaajista. Dialoginen ja vuorovaikutteinen keskusteluyhteys mahdollistaa vastaajien mukaan ristiriitatilanteiden rakentavan ratkaisun ja nuorten asioiden käsittelyn edukkaalla tavalla. Vastausten mukaan suhteessa, jossa ohjaajalla ja nuorella on hyvä keskusteluyhteys, nuori ottaa ohjausta vastaan ja kokee tullessa kuulluksi ja nähdyksi sekä ymmärtää aikuisen tuen ja näkökulman avulla, mikä on tärkeää ja oleellista hänen asioidensa hoitamisessa. Avoimuutta peräänkuulutti yhdeksän vastaajaa, osittain yhdessä keskusteluyhteyden kanssa. Vastaajien mukaan avoimuus näkyy nuoren uskalluksena olla oma itsensä iloineen ja suruineen sekä juuri ohjaajan ja nuoren välisenä avoimena keskusteluna nuoren asioista. Myös molemminpuolisen rehellisyyden toi esiin vastaajista viisi.

Lämmön ohjaajan ja nuoren välisessä suhteessa mainitsi vastaajista kolmannes. Tunnepuolelta vastauksissa tuotiin esiin myös aito kiinnostus, arvostus ja kunnioitus, kiintymys nuoren ja ohjaajan välillä, pitkä suhde nuoren ja ohjaajan välillä ja ohjaajan myötätunto. Eräs vastaajista korosti myös omana itsenään olemisen tärkeyttä ja sitä, ettei kumpikaan tuomitse toistaan. Yksi vastaaja toi esiin myös huumorintajun, helppouden ja yhdessä olemisen mukavuuden, joiden kertoi olevan tärkeä osa suhdetta.

Ammatillisuudesta sillä sanalla puhui vastaajista kolme, kuten myös aikuisen turvallisuudesta. Tämän lisäksi aikuisen ja lapsen välisten roolien selkeyden esiin otti neljä vastaajaa. Eräs vastaajista kuvasi ideaalisen suhteen olevan aikuisjohtoinen, mutta lapsilähtöinen. Tästä huolimatta työskentelyssä tärkeää on vastausten mukaan tasa-arvoisuus ihmisinä. Eräs vastaaja kertoi ideaalisen suhteen sisältävän sekä rajoja, että rakkautta.

Idealisessa suhteessa työskentely yhdessä on vastaajien mukaan sujuvaa. Nuorella olisi halukkuutta pohtia omaa elämäänsä ja sen suuntaa ja ohjaajalla kiinnostusta tehdä töitä nuoren asioiden eteen. Vastausten mukaan toimivassa nuoren ja ohjaajan välisessä suhteessa nuorta tuetaan ymmärtämään, mikä hänen asioissaan on oleellista ja miten näitä haasteita voidaan käydä läpi ja löytää nuorelle ja yhteiselle työskentelylle realistisia tavoitteita. Ohjaajan ja nuoren välinen työskentely on vastausten mukaan toimivaa silloin, kun asiat etenevät ja työskentely tukee lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä. Hyvä työskentely palkitsee ja motivoi sekä nuorta että ohjaajaa.

6.2 Kiintyminen laitoshuollossa

Kysyttäessä, mitä kiintyminen laitoshuollossa olevan nuoren ja ohjaajan välillä mielestäsi tarkoittaa, puolet vastaajista toi jälleen esiin edellisessäkin kysymyksessä korostuneen luottamuksen merkityksen. Eräs vastaaja kuvasi luottamuksen olevan edellytys nuoren kanssa työskentelylle. Toinen vastaaja kertoi työskentelyn kannalta olevan tärkeää, että nuorella on edes yksi luottoaikuinen, jonka kanssa suhde on tiiviimpi ja läheisempi. Eräs vastaaja kertoi, että on tärkeää, että nuori luottaa, ettei aikuinen poistu hänen elämästään. Tästä syystä pitkäaikaiset omaohjaaja-nuori suhteet olivat tämän vastaajan mielestä merkityksellisiä.

Ohjaajan puolta kiintymisessä kuvailtiin aidon välittämisen näkymisenä, aitona kiinnostuksena nuoren asioihin, huolehtimisena ja nuoren itsenäistymisen tukemisena. Nuoren puolelta kiintymys taas nähtiin ohjauksen vastaanottamisena, nuoren uskalluksena kysyä ja puhua avoimesti, ohjaajan kaipaamisena, uskona hänen etunsa ajamiseen ja siten, että nuori pyrkii hoitamaan asioitaan ohjaajan kanssa, johon on kiintynyt. Yhteistä aikaa ja yhdessä tekemistä kiintymyksenä ohjaajan ja nuoren välillä piti vastaajista neljä. Huumori ja asioiden rehellinen jakaminen tulivat esiin yhdessä vastauksessa.

Kaksi vastaajista toi esiin kiintymyssuhteen. Toinen heistä kertoi ohjaajaan kiintymisen saattavan korvata mahdollisesti lapsuudesta puuttuneen ”normaalin” kiintymyssuhteen, joka on merkityksellinen kaikille. Ohjaajan roolista turvallisena, johdonmukaisena tai pysyvänä aikuisena toi esiin kolme vastaajaa. Kiintymisen syntyprosessista mainitsi vastauksissaan vastaajista kolme. Kaksi vastaajista korosti, että kiintyminen tapahtuu luonnollisesti, ei pakottamalla. Toinen heistä kertoi myös kiintymisen ajan vaihtelevan hyvinkin nopeasta kiintymisestä siihen, ettei kiintymystä saavuteta hoidon aikana ollenkaan. Yksi vastaaja kertoi ”oikean” kiintymyksen vaativan aikaa, vaikka nuori kiintyisikin nopeasti. Yksi vastaajista kertoi, ettei koe kiintymistä työssä lainkaan. Hän vastasi kiintymyksen olevan liian vahva sana, sillä töissä lapsia hoidetaan ammatillisesti. Ammatillisuuden otti esiin myös toinen vastaaja kertoen, että sekä nuoren että ohjaajan tulee muistaa, että ohjaaja tekee työtään.

Vastaajista kymmenen koki kiintymisen ja välittämisen kuuluvan työnkuvaansa. Heistä kaksi mainitsi näiden kuuluvan työnkuvaan tiettyyn pisteeseen asti, ammatillisuuden mielessä pitäen. Eräs heistä kertoi kiintymyksen ja välittämisen kuuluvan työnkuvaan, kunhan se on terveellä pohjalla, eikä riippuvuussuhde. Eräs vastanneista otti esiin työn pysymisen ”vain” työnä, jota ei saisi viedä kotiin tai kotona miettiä, ettei uuvu. Yhden vastaajan mukaan ohjaajan on myös muistettava, että työskentely tähtää nuoren itsenäistymiseen.

Kaksi vastaajista ei kokenut kiintymisen tai välittämisen olevan osa työnkuvaa, vaan inhimillisyyttä tai osa ominaisuuksiaan. Toinen heistä kertoi kiintymisen ja välittämisen olevan tavallaan osa lastensuojelutyötä, mutta ei sellainen osa jonka voi pakottaa, vaan se syntyy jos on syntyäkseen. Hänen mukaansa jokaiseen nuoreen muodostuu suhde ja aikuinen voi tätä suhdetta omalta osaltaan säädellä melko paljon. Jos ohjaaja ei halua kiintymyssuhdetta nuoreen, sellaista ei synny.

Kolme vastaajista kertoi kiintymyksen ja välittämisen olevan tärkeää, suotavaa tai väline muodostaa yhteys nuoren kanssa, mutta eivät sanoneet sen varsinaisesti kuuluvan työnkuvaan. Vastaaja, joka piti kiintymystä suotavana, koki sen antavan lapselle tunteen, että hän ja hänen asiansa ovat merkityksellisiä. Hän kertoi lapsen olevan yhteistyöhalukkaampi kun hän tunnistaa hyvän yhteyden ohjaajan kanssa. Vastaaja, joka piti kiintymystä välineenä suhteen muodostamiseksi, kertoi oppineensa rajamaan kiintymystä. Hän koki sen helpottavan nuorista luopumista sijoituksen päättyessä. Hän oli kuitenkin sitä mieltä, että välittäminen on inhimillistä. Hän kertoi monesti nuoren sanoittavan sitä, ettei hänestä välitetä, jolloin ohjaaja joutuu välittämistään vakuuttamaan nuorelle, että tämä sen uskoo. Kolme vastaajista ei kokenut kiintymisen kuuluvan työnkuvaan. Heistä kaikki olivat sitä mieltä, että välittäminen kuuluu työnkuvaan, mutta kiintymisen ei. Yksi heistä kertoi, että pitkä ja läheinen suhde voi kiintymiseksi kasvaa, vaikkei se työnkuvaan kuulukaan. Toinen vastaajista koki, ettei kiintymisen välttämättä tue objektiivista työkuva.

6.3 Saako lasta rakastaa?

Kysymys ”Saako sijoitettua lasta tai nuorta rakastaa? Miksi, miksi ei?” jakoi mielipiteitä laidasta toiseen. Vastaajista yhteensä kymmenen oli suoraan sitä mieltä, että lasta saa rakastaa. Tätä vastaajat perustelivat sillä, että lapset kaipaavat rakkautta, kiintymystä ja välittämistä tunteakseen olonsa ainutlaatuisiksi ja tärkeiksi sellaisena, kuin ovat. Psykeen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä nuoren itsenäistymisen, itsensä hyväksymisen ja itsetunnon tukeminen olivat myös perusteluina rakkauden sallimiselle. Osa niistä, jotka vastasivat rakkauden olevan sallittua, kertoivat kuitenkin myös sen mahdollisista negatiivisista vaikutuksista työhön, jos ammatillisuus ei säily eivätkä kokeneet rakkauden olevan kuitenkaan välttämätöntä työssä. He sisällyttivät vastauksiinsa, että lapsen etua ei saa unohtaa ja am-

matillisen työtteen tulee säilyä joka tilanteessa. Tunnesiden muodostumisen kerrottiin riippuvan sijoituksen kestosta ja esimerkiksi lasten iästä. Pienten lasten kanssa tunneside muodostuisi ehkä helpommin kuin teinien, koska nuoret eivät päästä ohjaajaa niin lähelle, pohti yksi vastaajista.

Vastaajista viisi eivät sanoneet suoraan olevansa kumpaakaan mieltä. Eräs vastaajista kertoi lähimmäisenrakkauden kuuluvan kaikille, toinen sanoi välittämisen olevan kuvaavampi sana ja kolmas oli sitä mieltä, että rakkaus on jossain määrin sallittua. Erään vastaajan mielestä rakkaus on ilmaisuna liian vahva työyhteisöön, mutta sitä ei voi keneltäkään kieltää. Hän koki, että lapset ja nuoret ansaitsevat tulla rakastetuiksi ja hoivatuiksi, mutta rakastaminen ei kuulu tunteena osaksi työtä.

Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että rakkaus ei kuulu laitoshuollossa olevan nuoren ja ohjaajan väliseen suhteeseen. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että rakkaus on osa läheisiä ihmissuhteita. Nähtiin välittämisen olevan tavoiteltu tunne ja rakkauden sanan varsinaisessa merkityksessä liiallinen. Kaksi vastaajista korosti ammatillista otetta työhön, mihin rakkaus ei kuulu. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että ohjaaja ei saa olla liian kiinni nuorella, sillä sijoituksen loputtua pitää ”katkaista välit”. Toinen vastaaja kertoi erityisen symbioosin tuovan työhön ylimääräistä haastetta esimerkiksi siten, että nuori tulee mustasukkaiseksi tai ei haluaisi enää työskennellä muiden aikuisten kanssa.

6.4 Kiintymyksen haitat ja hyödyt

Kysyttäessä, miten vastaajat kokevat nuoren ja ohjaajan välisen kiintymyksen hyödyttävän nuorta vastaajista kahdeksan toi esiin kiintymisen turvalliseen aikuiseseen. Ohjaajan kiintyminen voi antaa oikeanlaisen mallin ja kokemuksen kiintymisestä, kertoi eräs vastaajista. Hän koki, että jos nuoren historiassa on vaihtuvia aikuisia, pysyvä aikuinen ja häneen muodostettu kiintymys on nuorelle erittäin merkityksellinen. Tämä auttaa vastaajan mukaan nuorta heijastamaan omia tunteitaan, oppimaan luottamusta ja saamaan kokemuksen riittävydestään sellaisena, kuin on. Toisen vastaajan mielestä kiintyminen turvalliseen aikuiseseen vahvistaa nuoren itsetuntemusta ja opettaa vuorovaikutustaitoja sekä toisten huomioimista. Kolmannen vastaajan mukaan kokemus turvallisesta aikuisesta, joka ei petä lupauksia ja tarjoaa turvallisen ja johdonmukaisen kasvu ympäristön, eheyttää nuorta. Neljäs vastaaja piti tärkeänä kokemusta aikuisesta, joka kestää myös nuoren negatiiviset tunteet pysyen asiallisena. Viides vastaaja kertoi turvallisen aikuisuuden auttavan nuoren psyyken haasteiden ehkäisemisessä, itsenäisyyden tukemisessa ja tulevaisuuden ihmissuhteiden rakentamisessa. Kaksi vastaajaa toi esiin aikuisen opettamat ”oikeat” ja terveet toimintamallit ja yksi vastaaja turvallisen aikuisen asettamat rajat.

Viisi vastaajaa toi esiin luottamuksen tässäkin yhteydessä. Erään vastaajan mukaan luottaminen vaatii sen, että nuori huomaa että ohjaaja todella välittää hänestä. Aidon välittämisen huomaamisen kiintymyksessä nosti esiin

myös toinen vastaaja, joka piti tätä tärkeänä kokemuksena nuoren kehitykselle. Aikuisen rehellisyyden nosti esiin kaksi vastaajaa. Kysymykseen vastanneista neljä kertoi, että nuoren kiintyessä aikuiseen pystyy hän avoimemmin kertomaan asioistaan. Näin myös työnteko helpottuu, sillä nuori on halukkaampi ja vastaanottavaisempi ottamaan ohjausta vastaan, kertoo vastaajista kolme. Kun nuori luottaa ohjaajaan ja hänellä on turvallinen olo, hänellä ei ole tarvetta pitää aikuisia loitolla, vaan hän voi ottaa rennosti, kuvaa yksi vastaajista. Myös toinen vastaaja toi esiin nuoren turvallisuudentunteen, joka syntyy tämän kiintyessä ohjaajaan.

Kiintymyksen syntymisen haittoja toi esiin vastaajista kaksi. Toinen heistä kertoi haitaksi ohjaajien vaihtumisen, jolloin pysyvää kiintymyssuhdetta ei synny. Toinen taas näki kiintymyksen voivan haitata työtä, jos päätöksiä tehdään enemmän tunteella, annetaan nuorelle enemmän huomiota tai ”enemmän anteeksi” kuin muille nuorille.

Kysyttäessä, miten ohjaajat kokevat kiintymisen vaikuttavan ohjaajan työntekoon, kuusi vastaajaa kertoi kiintymyksen motivoivan ohjaajaa tekemään työtä parhaalla mahdollisella tavalla. Kaksi vastaajaa koki kiintymyksen sitouttavan työntekijää työhön, kolme koki kiintymyksen johtavan aitoon välittämiseen nuoresta ja haluun huolehtia tämän asioista. Palkitsevuuden tunteen kiintymiseen liittyen mainitsi vastaajista kaksi. Yksi vastaaja kertoi työn pääsevän syvemmälle, jos ohjaaja on nuoreen kiintynyt.

Kun ohjaajilta kysyttiin, minkä he ovat kokeneet haastavaksi tai vaikeaksi nuoriin kiintymisessä, kolme vastaajaa mainitsi haasteeksi nuorista luopumisen sijoituksen päätyttyä. Heistä kaksi mainitsi haasteeksi myös sen, ettei jatkosta välttämättä tule ohjaajille mitään tietoa. Kaksi piti vaikeana sen hyväksymistä, että kaikkiin nuoriin ei kiinnny samalla tavalla tai lainkaan. Toinen heistä kertoo kiintymyksen tulevan luonnostaan, jos on tullakseen. Viisi vastaajaa kertoo joidenkin nuorten tekevän kiintymisestä haastavaa. Yksi vastaajista kertoo lapsilla voivan olla negatiivisia ennakkoluuloja laitoksesta ja ohjaajista, jolloin he eivät ole avoimia suhteen muodostamiselle. Avoimuuden puuttumisesta mainitsee kaksi muutakin vastaajaa, jotka kokevat nuoren vastustuksen vaikeuttavan kiintymistä. Yksi vastaaja kertoo vanhempiin nuoriin kiintymisen olevan haastavaa, kuten myös pitkään laitoksissa olleisiin nuoriin kiintymisen nuorten ”laitostumisen” takia. Yksi vastaajista kertoo, että jos luottamussuhdetta ei synny, nuori pyrkii välttelemään aikuista ja yhteistyötä tämän kanssa. Toinen vastaaja esittää erilaisen mielipiteen kertoen, että paras ja hedelmällisin kiintymyssuhde rakentuu nuoreen, jonka kanssa on oltu haastavissa tilanteissa. Hänen mukaansa tällöin ohjaaja on todistanut nuorelle olevansa luotettava ja rajat asettava aikuinen tilanteesta huolimatta.

Yksittäisiä poimintoja vastauksista koskien haasteita olivat persoonakysymysten haastavuus, oman roolin muistamisen vaikeus, kiintymisen vaikeus sijaisen roolissa, nuorta koskevan työn kasaantuminen yhdelle ihmiselle,

vähäinen aika nuoren kanssa kahden kesken sekä se, jos nuori toistaa samaa epäedullista toimintaa eikä opi ”virheistään”. Yksi vastaajista ei kokenut kiintyvänsä nuoriin, yksi ei kokenut kiintymisessä mitään haasteellista ja yksi jätti vastaamatta kysymyksen.

6.5 Ammatillisuus ja persoonallisuus

Ammatillisuus nousi vahvana esiin kiintymyksen vaikutuksissa ohjaajan työhön – niin hyvässä kuin pahassa. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että ammatillisuus vahvistuu ja työnteko helpottuu kiintymisen myötä. Kahdeksan vastaajaa toi ammatillisuuden säilyttämisen esiin nimenomaan haasteena kiintymisessä. Kaksi heistä kertoi liiallisen kiintymyksen johtavan helposti kaverisuhteeseen ja suosiossa pysymisen haluun ammatillisen suhteen sijasta. Kolme vastaajaa kertoi rajanvedon työn ja oman elämän välillä vaikeutuvan kiintyessä, tuoden esimerkeiksi työn miettimisen kotona ja yhteyden pitämisen nuoreen myös vapaapäivänä. Ohjaajan puolueettoman roolin toi esiin viisi vastaajaa. Heistä kolme korosti, ettei yhtä nuorta saa nostaa millään tavalla muiden nuorten kanssa eriarvoiseen asemaan. Kaksi toi esiin suhtautumisen muuttumisen liian ymmärtäväksi, kun nuoren asioihin suhtaudutaan liiallisella tunteella, jolloin suhtautuminen ongelmatilanteissa hankaloituu. Yksi vastaajista koki kiintymisen joissain tilanteissa helpottavan – ja joissain vaikeuttavan työntekoa.

Ohjaajien käsitykset siitä, kuinka paljon voi tai kannattaa ”pistää peliin” omasta itsestään nuorten kanssa, olivat suhteellisen yhtäläiset. Kuusi vastaajaa otti esiin omat rajat ja jaksamisen. Ammatillisuuden säilyttämisen mainitsi vastaajista yhdeksän. Rajanvedon ja ammatillisuuden säilyttämisen tärkeyttä perusteltiin sillä, että se ehkäisee loppuun palamista ja auttaa erottamaan työn henkilökohtaisesta elämästä. Yhdessä vastauksessa otettiin esiin liian empaattisuuden olevan haitaksi nuorelle, vaikka tunteita saakin osoittaa ja ymmärtää. Eräs vastaaja kertoikin työtä tehtävän omalla ammatillisella persoonalla. Viisi vastaajaa otti vastauksissaan esiin sen, ettei ohjaajan pidä kertoa henkilökohtaisista asioistaan liikaa. Eräs ammatillisuutta korostavista vastaajista totesi, että sijoituksen tavoitteiden saavuttamiseksi pitää ohjaajan antaa ammatillisesti itsestään kaikki peliin. Toinen totesi, ettei itsestään voi laittaa kaikkea peliin nimenomaan ammatillisuuden säilyttämiseksi. Yksi ammatillisuuden esiin ottaneista oli sitä mieltä, että hyvien suhteiden eteen tulee ponnistella ammatillisuuden säilyttäen.

Omaa luonnetta ja persoonallisuutta tulee työssä kuitenkin näyttää yhdeksän vastaajan mukaan. Kolme vastaajaa kertoi nuoren antavan itsestään jotain, kun ohjaajakin antaa. Eräs heistä totesi ihmisen olevan ihmiselle peili ja totesi lähestymisen ja kiintymisen olevan nuorelle helpompaa, kun suhde on vastavuoroinen. Yksi vastaaja otti esiin samojen mielenkiinnonkohteiden hyödyntämisen suhteen rakentamisessa. Eräs mainitsi nuoren saavan mallia erilaisista ihmisistä, mitä edesauttaa ohjaajien persoonan

näkyminen työssä. Muiksi hyödyiksi oman itsensä peliin pistämisestä mainittiin samaistumisen kohteena oleminen, kokemusten jakaminen, luottamuksen ja kiintymisen syntyminen sekä avoimen suhteen muodostuminen. Omana itsenä toimimisen mainittiin myös vapauttavan energiaa työn tekemiseen. Tämän maininnut oli myös sitä mieltä, että nuoren kanssa työskennellessä ollaan 100 prosenttisesti läsnä. Eräs vastaaja piti tärkeimpänä, että nuori kokee, että hänen asiansa ovat aikuiselle tärkeitä. Hänen mukaansa tällä tavalla nuori kokee tulleensa huomioituksi ja kuulluksi arjessa ja itseään koskevissa asioissa.

Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että jokaisessa tilanteessa ohjaajan tulee itse määrittellä, paljonko voi pistää peliin itsestään ja tämän olevan yksilökohtaista. Yksi vastaaja mainitsi äiti-/isä-teresan antavan kaikkensa. Yksi vastaaja totesi työn olevan palkitsevampaa, kun ohjaaja on motivoitunut tekemään parhaansa nuoren kanssa.

6.6 Omaohjaajuus

Seitsemän vastaajaa oli sitä mieltä, että omaohjaajuudella on tärkeä rooli suhteen rakentumisessa. Kaksi vastaajaa selitti tätä sillä, että nuorelle on selkeää, kun hänelle määrätään niin sanotusti oma aikuinen, jonka kanssa hänellä on lupa viettää aikaa ja ”lupa” kiintyä tähän. Vastauksissa ohjaajan ja nuoren yhdessä viettämisen ajan ja yhdessä toimimisen nosti esiin yksitoista vastaajaa. Näiden lisäksi läsnäoloa korosti vastaajista neljä. Suhdetta rakentavaa yhdessäoloa on vastauksien mukaan vapaa-ajan vietto esimerkiksi kahvilla tai ostoksilla käyden ja myös toimimalla enemmän nuoren kanssa laitoksen arjessa. Vastausten mukaan nuoren asioiden hoitaminen lähentää myös suhdetta, sillä omaohjaaja on perillä nuoren kaikista asioista ja velvollinen niitä hoitamaan. Tätä asioiden hoitamisen puolta vastauksissaan toi esiin seitsemän vastaajaa. Vastausten mukaan omaohjaaja on ikään kuin nuoren asioiden asiantuntija ja tällä tavalla näkyy nuoren elämässä vahvasti. Seitsemän vastaajaa korostaa ohjaajan tavoitteellista pyrkimystä ottaa selvää nuoren asioista ja ajatuksista keskustelemalla tämän kanssa, jolloin ohjaaja tutustuu nuoreen ja suhde rakentuu vahvemmaksi. Vastaajien mukaan myös tämän aito kiinnostus on nuorelle tärkeä apu suhteen rakentamisessa. Omaohjaaja on myös se henkilö, joka pitää yhteyttä nuoren lähiverkostoon ja pääsee myös näin lähemmäs nuorta, ilmenee kolmesta vastauksesta. Luottamusta korostivat tässä kysymyksessä kaksi vastaajaa.

Yksittäisinä poimintoina aineistossa olivat nuorten heikkouksien tukeminen, oman työnteon ja toimintatapojen sekä nuoren tunteiden, tarpeiden ja kokemusten reflektointi, oman jaksamisen reflektointi ja se, että omaohjaajasta saattaa hyvin tulla myös se tympeä tyyppi, joka asettaa rajoja. Yksi vastaaja toi esiin myös sen, että joskus omaohjattavan asiat nostetaan liiaksi jalustalle ja tämä laitetaan etusijalle muihin nuoriin nähden.

Kolme vastaajista kertoo myös siitä, ettei merkityksellistä suhdetta omaohjaajan ja nuoren välille välttämättä synny. Yksi heistä kertoo ammatillisuuden säilyttämisen olevan tärkeää, ettei ohjaaja ota henkilökohtaisesti sitä, jos hyvää ja vuorovaikutuksellista suhdetta nuoreen ei synny.

Omaohjaajuuden merkitystä suhteen rakentumiseen pidettiin pääosin tärkeänä. Nuori hyötyy ”omasta” hänelle nimetystä aikuisesta, joka on päävastuussa hänen asioistaan sijoituspaikassa. Suhdetta rakennetaan yhteisellä ajalla ja ihmissuhteen rakentamisella. Omaohjaajasuhteessa työntekijöille tärkeitä ovat edelläkin mainitut ominaisuudet: luottamus, aito väittäminen, kuuntelu ja läsnäolo.

6.7 Vanhempien vaikutukset

Yhdeksän vastaajaa toi vastauksissaan esiin sen, että vanhempien suhtautuminen ja mielipiteet ohjaajista ja sijoituspaikasta vaikuttavat vahvasti myös nuoren suhtautumiseen ja suhteen rakentumiseen. Yhden vastaajan mukaan vanhemmat voivat vahvistaa nuoren mielipidettä, tai ilmaista eriävän mielipiteensä – joka tapauksessa heidän käsityksensä ohjaajista välittyvät nuoren toimintaan. Hän kertoo, että tilanteesta riippuen tämä joko auttaa suhteen rakentumisessa, tai vaikeuttaa sitä. Toinen vastaaja toteaa nuorten olevan lojaaleja vanhemmilleen, joten jos heillä on huonot välit laitokseen tai ohjaajiin, se vaikuttaa niin, ettei lapsi voi kiintyä koska kokee pettävänsä vanhemmat. Toinenkin vastaaja kertoo, että jos vanhemmat hyväksyvät sijoituksen, auttaa se lasta kiintymään sijoituspaikkaan. Eräs vastaaja kertoo, että paras tulos saavutetaan, kun ohjaajalla ja vanhemmilla on hyvät välit. Yksi vastaaja muistuttaa myös nuoren kertovan ohjaajista vanhemmilleen niin hyvässä kuin pahassa, mikä vaikuttaa vanhempien ajatuksiin.

Yhdeksän vastaajaa piti tiivistä yhteydenpitoa tärkeänä tapana huomioida vanhempia. Tämä näkyy vastausten mukaan siten, että vanhemmille soiteetaan viikkokuulumisia ja heihin ollaan yhteydessä muutenkin, kun kotilomalle viedessä. Kahdeksan vastaajaa korosti vanhempien huomioimisen ja kuuntelun tärkeyttä. Neljä sisälsi vastauksiinsa sen, että vanhempien mielipidettä nuoren asioissa tulee aina kuunnella. Vastausten mukaan tulee pyrkiä siihen, että vanhemmat kokevat tulevansa kuulluksi ja voivansa vaikuttaa nuorta koskeviin asioihin. Eräs vastaaja totesi tiiviin yhteistyön antavan nuorelle kuvan, että kaikki aikuiset ovat yhtenä rintamana. Toinen kertoi vastauksessaan, että ilman vanhempien ja ohjaajan yhteistyötä tavoitteellisiin tuloksiin on vaikea päästä. Erään vastaajan mukaan vanhempien kanssa työskentely korostuu, kun vanhemmat ovat hankalia ja yhteistyökyvyttömiä. Eräs vastaaja myös oli sitä mieltä, ettei vanhempien yhteistyökyvyttömyyden pitä antaa ”mennä tunteisiin”.

Vanhempia ja heidän suhdettaan nuoreen tulee tukea, kertoo vastaajista viisi. Heidän lisäksi yksi vastaajista kertoo vanhempien yleensä olevan

lapsensa parhaat asiantuntijat ja rakastajat, eikä siihen väliin saa tunkeutua. Tätä mieltä on myös kaksi muuta vastaajaa, jotka muistuttavat, että lapsi on vanhempien eikä ohjaaja koskaan korvaa vanhempia. Yhdessä vastauksessa muistutetaan koko perheen tilanteen huomioon ottamisesta, jotta kotiutuminen tavoitteena olisi huomioitu. Yksi vastaaja mainitsi myös sen, että vanhemmat pitävät siitä, jos on yksi aikuinen joka hoitaa nuoren asioita. Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa, miten vanhemmat vaikuttavat suhteen syntyymiseen.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa peilaan kyselyn tuloksia opinnäytetyöni kolmeen tutkimuskysymykseen ja aiheita koskevaan teoriaan. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: Mitä ohjaajat ajattelevat lapsiin ja nuoriin kiintymisestä työympäristössä? Mitä hyötyjä ja haasteita ohjaajat näkevät ohjaajan ja sijoitetun lapsen tai nuoren välisessä kiintymisessä? Miten lapsen tai nuoren vanhemmat vaikuttavat suhteen syntyymiseen laitoshuollossa, ja miten heidät tulee ottaa huomioon?

7.1 Lapsiin ja nuoriin kiintyminen

Ohjaajista suurin osa ajatteli lapsiin ja nuoriin kiintymisen kuuluvan työkuvaansa tai ominaisuuksiinsa. Rakkauden ja kiintymyksen koettiin olevan pääosin sallittuja tunteita ja jopa hyödyksi lapsille ja nuorille. Pieni osa työntekijöistä koki kiintymisen ja varsinkin rakkauden olevan liian vahvoja käsitteitä ammatillisessa suhteessa, mutta suurin osa työntekijöistä koki niiden edesauttavan työskentelyä. Isokorpi (2008, 68) kuvaa, että pelkkä ulkoinen toiminta ilman aitoa välittämistä helpottaa toki työntekijän selviytymistä työssä, mutta on valheellista sekä työntekijää että nuorta kohtaan. Aito kiintymyssuhde ja rakkaus taas tukevat lasten ja nuorten psyykkistä kehitystä ja hyvinvointia ja antavat heille tärkeitä kokemuksia pysyvistä ja terveellisistä ihmissuhteista. Kiintymyssuhdeteorian perustana on se, että lapsella olisi malli johdonmukaisesta ja turvallisesta aikuisesta ja toimivasta ihmissuhteesta. Turvallinen aikuinen luo lapselle käsityksen siitä, onko tämä rakkauden arvoinen, voiko hän luottaa ihmisiin ja kehen hän voi turvautua hädässä (Punamäki: Sinkkonen & Kalland 2012, 111.) Tämä turvallinen aikuisuus korostui vastauksissa ja oli selvää, että organisaation työntekijät ymmärtävät oman roolinsa merkityksen lapsen tai nuoren kehityksen kannalta.

Luottamus luo lapsille ja nuorille tunnetta turvallisuudesta. Luottaessaan aikuiseen, hänellä on tilaa tehdä virheitä, kehittyä ja kasvaa uskoen siihen, että aikuisen aikomukset ovat hyvät. Jos luottamusta ei ole, hän ei voi sallia itselleen psyykkistä haavoittuvuutta ja suojelee rajojaan. (Isokorpi 2008,

51.) Luottamuksen merkitys lapsen tai nuoren ja ohjaajan välisessä suhteessa korostui läpi aineiston. Tärkeää on kyselyn tulosten mukaan nimenomaan molemminpuolinen luottamuksellinen suhde, jossa työskentely on dialogista, rehellistä ja avointa. Molempien osapuolien tulee antaa mahdollisuus suhteen rakentamiselle ja antaa itsestään jotain. Jos toinen osapuolista vastustaa suhteen rakentumista, suhdetta ei luonnollisestikaan synny. Isokorpi (2008, 51) toteaa luottamuksen olevan prosessi, joka kehittyy vaiheiden ja ajan kautta parhaimmillaan suhteeksi, joka kestää myös takaiskuja. Kärsivällisyys suhteen rakentamisessa on siis avainasemassa, eritoten kun kyseessä ovat lapset ja nuoret, joilla on mahdollisia huonoja kokemuksia ihmissuhteista.

Ideallisen suhteen koettiin olevan aikuisjohtoinen, mutta lapsilähtöinen. Aikuinen on siis selvästi aikuinen, joka ohjaa lasta tai nuorta – ja lapsi tai nuori selvästi lapsen asemassa ohjattavana. Tästä huolimatta vastaajat pitivät tärkeänä tasavertaisuutta ihmisinä. Eli vaikka roolit ovat selkeät, on tärkeää, että molemmat osapuolet ovat samalla viivalla, eikä aikuinen ole nuoreen nähden ylemmässä asemassa, vaan turvallinen tuki nuorelle. Mattila (2011, 25-26) kuvaa ohjaajan vastuun olevan läsnä kaikissa kohtaamistilanteissa. Myös kaikkien kasvatuksellisten ja rajoja asettavien tilanteiden tulee olla lapsen kasvua tukevia siten, että ne muodostuvat lapsille ja nuorille vahvistaviksi ja rohkaiseviksi. Rajoja ja kasvatuksellisia toimia siis asetetaan lapsen edun mukaisesti, mikä ilmenee myös kyselyn vastauksista. Vastauksissa esiin tulleet rajat ja rakkaus kiteyttävät vastaajien näkemykset työnteosta hyvin – aikuinen ohjaa nuorta, mutta ajattelee silti aidon välittämisen kautta nuoren etua ja tämän kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vastaajien käsitykset aikuisesta nuoren ohjaajana kuvaavat hyvin myös ohjaavaa kontrollikäsitystä, jota Rusanen (2012, 78) kuvailee toimivaksi vastavuoroiseksi vuorovaikutustavaksi. Ohjaavassa kontrollikäsityksessä aikuisen tehtävä on nimenomaan ohjata lasta tai nuorta myös silloin, kun hän toimii epäedullisella tavalla. Hänelle perustellaan asiat eri näkökulmista ja löydetään ratkaisuja keskustellen mielivaltaisen rankaisemisen sijaan. Näin hänelle tehdään näkyväksi, että keskustelun molempia osapuolia kuullaan ja ymmärretään. Aikuinen on siitä huolimatta erilaisessa vastuuasemassa ja voi näin ollen asettaa rajoituksia.

Omaohjaajuuden merkitystä suhteen rakentumiseen pidettiin pääosin tärkeänä. Nuori hyötyy ”omasta” hänelle nimetyistä aikuisista, joka on päävastuussa hänen asioistaan sijoituspaikassa. Suhdetta rakennetaan yhteisellä ajalla ja ihmissuhteen rakentamisella. Omaohjaajasuhteessa työnteo- kijoille tärkeitä ovat edelläkin mainitut ominaisuudet: luottamus, aito väittäminen, kuuntelu ja läsnäolo.

7.2 Kiintymisen haasteet ja hyödyt

Hyötynä ohjaajan ja lapsen tai nuoren välillä nähtiin nuoren saama kokemus turvallisesta aikuisesta. Monet sijoitetut lapset ja nuoret ovat historiassaan kokeneet laiminlyöntiä, vaihtuvia aikuisia, petettyjä lupauksia ja hylkäämistä. Mattilan (2011, 67) mukaan kasvu toivottuun suuntaan mahdollistuu, kun lapsi tai nuori saa jakaa tunteitaan, ajatuksiaan, surujaan, murheitaan ja pohdintojaan turvallisen aikuisen kanssa. Tällainen kohtaaminen vaatii ohjaajalta kunnioitusta ja jatkuvaa pyrkimystä kuunnella ja ottaa kuulemansa vakavasti. Vuorovaikutus turvallisen aikuisen kanssa myös vahvistaa lapsen tai nuoren turvallisuuden tunnetta. Vastauksissakin tuli ilmi, että ohjaajan antama kokemus pysyvistä, luotettavista aikuisista voi olla laatuaan ensimmäinen ja tavallaan korvata lapsuudesta puuttuneen turvallisen kiintymyssuhteen. Kyselyyn vastanneiden mukaan nuoren psyykinen kehitys hyötyy tällaisesta ihmissuhteesta. Kun nuori kokee olevansa aidosti tärkeä ja välitetty, hänen tunnetaitonsa, tunne itsestään arvokkaana sekä kyky luottaa ja olla luottamuksen arvoinen kehittyvät. Rusasen (2011, 73-74) mukaan yksi kiintymyssuhdeteorian oletuksista onkin, että kokemukset kiintymyssuhteesta saadusta hoivasta ja sen antajasta muovautuvat käsityksiksi myös omasta itsestä kehittäen juuri itsetuntoa, itsesäätelyn taitoja ja kykyä luottaa muihin ja itseensä. Kyselyn tulosten mukaan myös vuorovaikutustaidot kehittyvät terveelliseen suuntaan. Turvallinen ja luotettava aikuinen antaa lapselle mallin aikuisuuden ihmissuhteiden rakentamisesta ja auttaa tätä sekä itsenäistymään että ehkäisemään psyykkisiä haasteita. Nuorta hyödyttävät myös rajat, joita ei kotona välttämättä ole ollut. Kuten Tamminen (Tamminen: Sinkkonen & Kalland 2012, 288) kertoo, sijoitetun lapsen kohtalo voi olla riippuvainen sijoituspaikassa saadusta korvaavasta kiintymyssuhteesta.

Lastenkotilapsen kasvulle merkittävää on suhde luotettavaan aikuiseen (Tolonen: Bardy 2013, 181.) Vastauksista ilmenee, että kun nuorella on kokemus hyvästä ja aidosta ihmissuhteesta, myös työnteko helpottuu. Nuori on avoimempi ohjaukselle ja neuvoille, halukkaampi hoitamaan asioitaan yhdessä ohjaajan kanssa eikä työnnä aikuisia pois. Kiintymys ohjaajan ja nuoren välillä auttaa myös työntekijää olemaan motivoituneempi työssään. Isokorpi (2008, 68) kertoo aidon kiintymyksen kautta tehdyn työskentelyn antavan nuoren lisäksi myös työntekijälle positiivista vuorovaikutusenergiaa, joka tehostaa työssä jaksamista. Kyselyn tulokset kertovatkin siitä, että kiintyessään nuoreen ohjaaja kokee vahvempaa sitoutumista ja aitoa halua huolehtia tästä ja tämän asioista. Työnteosta tulee siis molemmille osapuolille tehokkaampaa ja palkitsevampaa, joka johtaa kohti sijoituksen tavoitteita. Tamminen (2012, 288) mukaan lapsen kanssa rakkauden mittaavaksi toimii yhdessä vietetty aika. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen myös sellaisen kokemuksen, että hän tuottaa kiintymyksen kohteena olevalle aikuiselle iloa. Aito ja arkeen sisältyvä huomioiminen, arvostus ja tunteiden muodostaminen ovat aikuisen tarjoamaa emotionaalista tukea, jota lapset ja nuoret kehittyäkseen tarvitsevat. (Tamminen: Sinkkonen Kalland 2012, 288-289.)

Haasteina kiintymyksessä koettiin ihmissuhteiden päättymisen, kun ohjaajat vaihtuvat tai nuoren sijoitus päättyy. Jos sijoituspaikkaa joudutaan vaihtamaan tai ohjaaja vaihtaa työpaikkaa, voi nuori kokea uusia hylkäämisen kokemuksia. Tämä on myös ohjaajalle vaikeaa kiintymyksen synnyttyä. Nämä tunteet ovat kuitenkin Isokorven (2008, 68) mukaan osa elämää, eikä kivulias kokemus välttämättä ole vain negatiivinen asia, vaan haikeus menettämisestä voi toimia terapeuttisena ja opettaa elämän vastoinkäymisten käsittelyä. Kyselyn tulosten mukaan myös sen hyväksyminen voi olla ohjaajalle haastavaa, kun kiintymystä ei synny lainkaan johtuen esimerkiksi persoonakysymyksistä tai lapsen tai nuoren vastustuksesta. Kyselyn tulokset kertovat ohjaajien kuitenkin ymmärtävän myös sen, ettei kiintymystä voi pakottaa, vaikka sitä voikin edesauttaa. Nuorten erilainen vastustuksen oli huomattu vaikuttavan suhteen syntymiseen suuresti. Toisaalta kuten eräässä vastauksessakin tuli ilmi, paras suhde syntyykin nuoreen, jonka kanssa on koettu vaikeita ja haastavia tilanteita. Ohjaaja on näyttänyt, että on nuoren vastustuksesta ja epäedullisesta käytöksestä huolimatta tässä, eikä ole luovuttamassa. Sinkkosen (2012, 93) mukaan nuoren raju kuohunta johtuukin siitä, että hänellä ei ole tarpeeksi turvallisia sisäisiä malleja, eikä siitä, että hän taistelisi hyviä kiintymyssuhteita vastaan.

Tulokset kertovat ammatillisuuden ja persoonallisuuden välillä tasapainotelun olevan tärkeää kiintymisen syntyessä. Rantalaiho (2013, 14) kertoo ammatillisuudella tarkoitettavan asiantuntijuutta, joka perustuu ymmärrykseen siitä, miten tietyissä tilanteissa kannattaa toimia. Ammatillisuuteen kuuluu henkilökohtainen pätevyys, työntekijän itsetuntemus sekä omien työtapojen, -prosessien ja oman itsensä tiedostaminen. Kyselyn vastauksissa ammatillisuus ymmärrettiin nimenomaan ohjaajan toimintatapoina ja suhtautumisena työhön ja nuoreen ammatin vaatimalla tavalla. Yhtäältä ammatillisuuden nähtiin voivan vahvistua kiintymyksen myötä, kun työhön halutaan panostaa entistä enemmän. Toisaalta taas kyselyyn vastanneista suuren osan mielestä ammatillisuuden säilyminen voi olla haaste, jos liiallinen kiintymys vaikuttaa työotteeseen. Tällaisia negatiivisena koettuja vaikutuksia olivat esimerkiksi liiallinen suosiossa pysymisen halu ja ”kaverisuhteeseen” ajautuminen, nuorten eriarvoistaminen ja liiallisella tunteella suhtautuminen nuoren haasteisiin. Jos nuoreen kiintyy tai kokee esimerkiksi rakkautta tätä kohtaan, voidaan nuoren asioita hoitaa liian henkilökohtaisesta näkökulmasta, eivätkä ne tällöin välttämättä tue lapsen etua.

Myös oman jaksamiseen ja rajanvetoon työn ja henkilökohtaisen elämän välillä tulee kiinnittää huomiota ja jokaisen pitää itse osata määritellä omat rajansa. Rajanveto on tärkeää loppuun palamisen ja oman henkilökohtaisen elämän kärsimisen ehkäisemiseksi. Vaikka rajanveto on tärkeää, pitää omasta persoonasta kuitenkin tuoda jotain esiin, jotta nuori voi myös antaa itsestään. Isokorpi (2008, 222) kertoo persoonalla työskentelyn tarkoitettavan käytännössä sitä, että ohjaaja tuo työssä esiin niitä osia persoonallisuudestaan, joita kulloinkin käsillä olevaan tilanteeseen tarvitaan. Tämä

tarkoittaa myös tilannetta häiritsevien ominaisuuksien syrjässä pitämisen taitoa. Kyselyn vastausten mukaan liikaa ei kannata kertoa henkilökohtaisista asioista, vaan hyödyntää niin sanottua ammatillista persoonaa, jossa ammatillinen työote kohtaa ohjaajan henkilökohtaiset ominaisuudet. Näin ohjaaja voi toimia nuorelle ihmisenä ja aitona kiintymisen kohteena kuitenkin uuvuttamatta itseään. Tulokset kertovat, että töihin on tärkeää tuoda ainakin vuorovaikutustaidot, läsnäolo sekä omia piirteitä, jotka opettavat nuorille aikuisten erilaisuudesta. Nuoret pystyvät samaistumaan erilaisiin aikuisiin ja nauttimaan jaetuista kiinnostuksenkohteista, yhdessä olosta ja yhteisistä kokemuksista.

7.3 Vanhemmat – lähentäjiä tai loitontajia

Vanhempien rooli suhteen rakentumisessa oli vastausten mukaan todella suuri. Jos vanhempi vastustaa sijoitusta tai suhteen luomista ohjaajiin, nuori pysyy herkästi uskollisena vanhemmilleen. Vanhempien suostumus sijoitukseen ja hyvä suhtautuminen sijoituspaikkaan taas voivat näkyä myös nuoren hyvänä suhtautumisena. Oli siis vanhempien mielipide mikä tahansa, sillä on vaikutus nuoreen ja sitä kautta myös nuoren ja ohjaajan välisen suhteen syntymiseen. Tolonen (Bardy 2013, 186) kertookin tutkimustuloksista, joiden mukaan nuoren suhtautumista sijoitukseen helpottaa se, jos hän ymmärtää sijoituksen syyt ja hän kokee vanhempiensa ja uusien hoitajiensa olevan hyvässä suhteessa keskenään. Tästä syystä vanhempia on ehdottoman tärkeää huomioida ja osoittaa heille, että heitä kuullaan ja he ovat edelleen tärkeä osa lapsensa elämää. Jos työskentely vanhempien kanssa onnistuu, nuori voi levollisin mielin kiintyä sijoituspaikkaan ja sen työntekijöihin kokematta, että pettää vanhempansa.

Vaikka Tolosen (Bardy 2013, 181) mukaan lastensuojelulaitoksen ohjaajiin saatetaan lasten toimesta liittää vanhempiin liittyviä merkityksiä, ei heidän tehtävänsä ole korvata vanhempia. Tämä tuli myös kyselyn vastauksissa esiin. Ohjaajat eivät ole ottamassa vanhemman paikkaa, vaan nimenomaan tukemassa heidän vanhemmuuttaan ja heidän suhdettaan lapseensa. Lastensuojeluasiakkaiden vanhemmilla on usein myös itsellään rikinäinen lapsuus, kertoo Saarnio (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 249.) Tämä johtaa siihen, että he ovat myös oman vanhemmuutensa kanssa hukkassa, eikä heillä välttämättä ole keinoja ja taitoa toimia lapselleen edullisella tavalla. Riittämättömyyden ja syyllisyyden tunne eivät ainakaan auta hyvänä vanhempana olossa, joten vanhempien tukeminen korostuu työssä.

Vanhempien huomioimisessa tärkeää on vastausten mukaan tiivis yhteydenpito vanhempiin. Vanhempien mielipiteitä tulee kuunnella ja olla heihin yhteydessä muutenkin, kuin vain välttämättömissä tilanteissa. Vanhempien kokemus siitä, että he tulevat kuulluksi lapsen asioissa, on ehdottoman tärkeää toimivan yhteistyön kannalta. Kyselyn tulokset korostavat vanhempien kanssa työskentelyn tärkeyttä eritoten niissä tilanteissa, kun

vanhemmat ovat haastavia ja kenties vastustavat sijoitusta tai sijoituspaikkaa. Tätä käsitystä tukee myös Saarnio (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 248), joka kertoo vastustavien vanhempien kokevan usein luottamuspulaa ja työskentelyn olevan hyödyttömiä, mikä takia avoin työskentely vanhempien kanssa on todella tärkeää. Myös koko perheen tilanne tulee ottaa huomioon lapsen sijoitusta arvioidessa, sillä kotiutumisen ollessa tavoite ei riitä, että vain sijoitettu lapsi tai vanhemmat voivat hyvin, vaan koko perheen hyvinvoinnin on oltava tuettuna.

8 JATKOTUTKIMUSAIHEET

Nuorten puoli aikuisiin kiintymisestä olisi hyvä jatkotutkimuksen aihe, sillä tutkimuksia nuorten kiintymisestä laitoksen ohjaajiin on vähän. Jatkotutkimus voisi keskittyä joko parhaillaan sijoituksessa asuviin nuoriin, tai jo aikuisiin, joilla on takana sijoitus lastensuojelulaitoksessa.

Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla entisten sijoitettujen nuorien kokemukset kiintymisestä lastensuojelulaitosten ohjaajiin. Omakohtaisia kokemuksia omaavien aikuisten näkemykset kiintymyksestä, sen hyödyistä ja haitoista sekä merkityksestä oman elämänkulkunsa kannalta olisivat varmasti koko alaa kiinnostavia.

Yksi jatkotutkimuksen aihe voisi olla organisaation ja organisaatiokulttuurin vaikutus työntekijöidensä ajatuksiin lapsiin kiintymisessä. Kiinnostavaa olisi tietää, miten ylemmältä tasolta tulevat ohjeistukset, arvot ja sallivuus vaikuttavat kiintymyksen ja suhteiden luomisen näkemiseen työnteossa.

Lisää voisi tutkia myös sitä, miten lasten ja nuorten vanhemmat kokevat lapsensa sijoituksen ja tämän elämisen ulkopuolisten kasvattajien kanssa. Tutkimus voisi käsitellä vanhempien tunteita lapsen muodostaessa suhteita ja eläessään arkea ammatillisten kasvattajien kanssa. Tämän aiheen tutkimus hyödyttäisi varmasti sekä vanhempia että laitoksen ohjaajia ja tekisi työstä nuoren tavoitteiden saavuttamiseksi toimivampaa.

9 POHDINTA

Sain hyvää palautetta opinnäytetyöni aiheesta työelämäyhteydeltäni ja kaikilta, joiden kanssa se tuli puheeksi. Tämä vahvisti koko työn tekemisen ajan käsitystäni siitä, että aihe on keskustelua herättävä ja ajankohtaisesti tarpeellinen. Myös oma mielenkiintoni pysyi hereillä loppuun asti, mikä kertoi itselleni oikeasta aiheenvalinnasta. Aiheesta ei ollut kovinkaan paljon aikaisempaa tutkimustietoa, mikä tavallaan lisäsi työn tekemisen haastetta, mutta tavallaan motivoi, sillä koin tutkivani jotain, mille on tarve. Tätä mieltä oli myös työelämän yhteistyökumppani, joka todella kaipasi lisätietoa työntekijöidensä ajatuksista tässä aiheessa.

Itse tutkimuksen toteuttaminen oli paikoin erittäinkin haastavaa ja vaati sekä aikataulullisesti että tiedollisesti paljon panostusta ja perehtymistä. Tutkimuksen tekeminen oli mukavuusalueeni ulkopuolella, mikä kehitti minua tutkivan työotteen käyttämisessä enemmän kuin mikään opintojen aikana tähän asti. Tämä hyödyttää minua tulevaisuuden opinnoissa ja työelämässä tehtävässä kehitystyössä. Haastattelun olisi voinut toteuttaa teemahaastatteluna, minkä valitettavasti esti tiukentunut aikataulu tutkimusluvan viivästymisen johdosta. Mielestäni oli kuitenkin tärkeämpää saada hyvä otanta vastaajia tutkimukseen, joten päädyin toteuttamaan aineistonkeruun kyselylomakkeella.

Tutkimuksen tulokset tukivat omia käsityksiäni siitä, mikä työssä on tärkeää. Aineiston analysoinnissa oma vahva kiinnostukseni aiheeseen oli sekä haitta, että hyöty. Hyötynä se näyttäytyi ymmärryksenä, innostuksena ja analysoinnin helppoutena. Haittana se näkyi siten, että huomasin joidenkin vastauksien kanssa olevani eri mieltä ja olisin tietenkin halunnut korostaa enemmän omaa näkemystäni. Onnistuin kuitenkin tuomaan myös eriävät mielipiteet tutkimuksessani puolueettomasti esiin, mikä vahvisti osaamistani opinnäytetyöni tutkijana.

Opinnäytetyön toteuttaminen oli itselleni yksi ammattikorkeakouluaikeeni opettavaisimmista asioista. Tätä auttoi mieluisa aiheenvalinta, joka kumpusi omasta käsityksestäni siitä, mikä laitoshuollossa on tärkeintä. Olen tyytyväinen omaan kehitykseeni ja oppimisen määrääni opinnäytetyötä tehdessäni ja uskon sen auttavan minua jatkaessani työskentelyä lastensuojelun parissa. Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset vahvistivat omaa näkemystäni suhteiden muodostuksesta ja kiintymisestä lapsiin ja nuoriin. Tulokset vahvistivat omaa sisäistä malliani tavasta, jolla haluan itse lastensuojelussa työskennellä.

10 LÄHTEET

Aaltonen, S. (2017). *Myötätuntouupumus lastensuojelun työntekijöiden kokemana*. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu: Sosiaalialan koulutusohjelma. Haettu 24.10.2018 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135508/aaltonen_suvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bowlby, J. (1973). *Attachement and loss*. Vol. 2: Separation. Harmondsworth: Penquin Books.

Bardy, M. (toim.) (2013). *Lastensuojelun ytimissä*. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.

Eskola, J. & Suoranta, J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hakalehto, S. & Toivonen, V. (2016) *Lapsen oikeudet lastensuojelussa*. Helsinki: Kauppakamari.

Heinänen, N. "Et ymmärtää mistä joku käytös johtuu...": Nuorten muistoja sijoitusajasta kiintymyssuhdeteorian ja DDP:n näkökulmasta. (2017). Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu: Sosionomi AMK. Haettu 3.11.2018 osoitteesta http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128712/Heinanen_Nanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Isokorpi, Tia. (2008) *Napit vastakkain. Ristiriidat, rajat ja ratkaisut*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Jalasvuo, A. (2014). Lapsuuden kiintymyssuhteiden vaikutukset myöhemmin elämässä. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu: Hoitotyön koulutusohjelma. Haettu 31.10.2018 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85332/Jalasvuori_Annamari.pdf?sequence=1

Jääskinen, A. & Pelliccioni, S.(kuv). (2017). *Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen*. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. (2012). *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kiesiläinen, L. (1998). *Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä*. Arator Oy.

Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Kylmä J, Pietilä A-M, Vehviläinen-Julkunen K. (2002). Terveystieteiden etiikan lähtökohdat. Kirjassa: Pietilä A-M, Hakulinen T, Hirvonen E, Koponen P, Salminen E-M, Sirola K, toim. *Terveystieteiden etiikka. Uudistuvat työmenetelmät*, s. 62-76. Helsinki: WSOY.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Haettu 10.9.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mahkonen, S. (2003). Lapsen oikeudellinen asema, teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) *Pesästä lentoon*. Helsinki: WSOY.

Mattila, K.-P. (2011). *Lapsen vahvistava kohtaaminen*. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Minilex. (n.d.). Lastensuojelun ikäraja. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/lastensuojelu-ik%C3%A4raja>

Pesäpuu Ry. (2017). Uskomme sinuun – usko sinäkin. Opas lastensuojeluun sijoitetun nuoren läheisille ja työntekijöille. Aikuisen opas. Haettu 1.8.2018 osoitteesta https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/02/Us_Us_aikuisten_opas_netti.pdf

Pihlajamäki, P. (2017). ”Mitään ei saa mennä rikki, kehenkään ei saa sattuua ja mitään peruuttamatonta ei saa tapahtua”: Tutkimus lastensuojelulaitosten säännöistä. Pro gradu. Tampereen yliopisto: Sosiaalityön koulutusohjelma. Haettu 19.10.2018 osoitteesta <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101588/GRADU-1497863354.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim). (2004). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rantalaiho, U. (2013). Haastavat ja kuormittavat tilanteet lastensuojelun perhetyössä. Oppimismateriaali. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/tukeva/perhetyontekijoiden-verkosto/haastavat-tilanteet-perhetyossa-ulla-maija>

Rusanen, E. (2011). *Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys*. Porvoo: Finn Lectura.

Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa - käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita.

Sinkkonen, J. (2012). *Nuoruusikä – miten lapsesta tulee nuori aikuinen?* Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) (2015). *Lapsi uusissa oloissa, tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2005). *Varhaiset ihmissuhteet*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sjööroos, M. (2011). *Myötätunto: ole läsnä, elä mukana*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Suomen perustuslaki. 11.6.1999/731. Haettu 15.11.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki#L2P6>

Taskinen, S. (2010). *Lastensuojelulain soveltaminen*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) (2009). *Lastensuojelun hyvät työkäytännöt*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). Mitä on lastensuojelu? Haettu 20.10.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ty-oprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. (2017). Lastensuojelun terapeutisen laitospäivätoiminnan mallinnus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 7.7.2018 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Toivonen, K. Työterveyslääkäri. (2004). Myötätuntouupumus – auttajan työn työperäinen riski. Haettu 29.9.2018 osoitteesta http://www.ebm-guidelines.com/dtk/ltk/avaa?p_artikkeli=tll00149&p_haku=akuutin

Töttö, P. (2004). *Syvällistä ja pinnallista: teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino.

Unicef. (n.d.). Näkökulma. Haettu 5.8.2018 osoitteesta <https://www.unicef.fi/blogi/lapsen-oikeus-on-aikuisen-velvollisuus/?year=2016>

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. (n.d.). Lapsenoikeudet.fi. Haettu 10.11.2018 osoitteesta <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimus-kokonaisuudessaan/#3-artikla>

Liite 1. Opinnäytetyön kyselylomake

Opinnäytetyön kyselylomake

Vastaa kysymyksiin vapaamuotoisesti. Ilmaise kunkin vastauksen kohdalla kysymyksen numerolla, mihin kysymykseen vastaat.

1. Millaisena koet ideaalisen suhteen nuoren ja ohjaajan välillä?
2. Mitä kiintymisen laitoshuollossa olevan nuoren ja ohjaajan välillä mielestäsi tarkoittaa?
3. Koetko nuoriin kiintymisen ja heistä välittämisen kuuluvan työnkuvaasi?
4. Miten koet nuoren ja ohjaajan välillä olevan kiintymyksen hyödyttävän nuorta?
5. Miten koet nuoreen kiintymisen vaikuttavan ohjaajan työntekoon?
6. Minkä olet kokenut haastavaksi tai vaikeaksi nuoriin kiintymisessä?
7. Miten omaohjaajuus vaikuttaa suhteen syntymiseen? Millaisin keinoin omaohjaaja pyrkii rakentamaan suhdetta?
8. Kuinka paljon voi tai kannattaa niin sanotusti ”pistää peliin” omasta itsestään nuorten kanssa? Miksi?
9. Miten nuoren vanhemmat vaikuttavat nuoren ja ohjaajan välisen suhteen rakentumiseen? Miten pyrit huomioimaan vanhemmat?
10. Saako sijoitettua lasta tai nuorta rakastaa? Miksi/miksi ei?

Kiitos panoksestasi opinnäytetyöhöni!

Henkilökohtainen tutkimuslupa

**LUPA KYSELYYN JA SAADUN AINEISTON KÄYTTÄMISEEN
AMMATTIKORKEAKOULUN OPINNÄYTETYÖSSÄ**

Olette osallistumassa lomakekyselyyn, joka on osa Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opiskelijan opinnäytetyötä ja siihen kuuluvaa tutkimusta. Kyselyssä ei tarkastella mitään yksilöivää tietoa.

Kyselyssä saatu aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä opinnäytetyössä tule ilmi nimiä tai muita tunnistettavia tietoja. Itse lomakekysely on nimetön, eikä vastaajan henkilöllisyys tule siinä ilmi.

Aineisto hävitetään välittömästi opinnäytetyön valmistuttua.

Kiitos yhteistyöstä!

Sara Piikkilä

sara.piikkila@student.hamk.fi

Paikka ja päivämäärä

Annan luvan haastatteluun ja saadun aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä